

KLADIVAR

Glasilno delovne organizacije „KLADIVAR Žiri“

LETNIK 17

ŠT. 3

ŽIRI, OKTOBER 1987

38 LET KLADIVARJA

Na skromni predvojni tradiciji so se želje in potrebe naših predhodnikov udejanile 21. septembra 1949, ko je tudi kovinarska stroka dobila prvo podjetje v družbeni lasti. In v tej zibelki se je rodil tudi naš Kladivar.

Čuden je bil ta otrok. Starši mu niso mogli zagotoviti dovolj hrane (beri potrebnih finančnih sredstev), kljub temu pa ni hotel čakati v zibelki, ampak se je poskušal čimprej postaviti na svoje noge. S sedmimi leti se je ponovno prekrstil (v današnje ime), z dvanajstimi pa že ločil od vseh bratov in jo samostojno

ucvril v svet. Velikokrat se je zaradi lastne nepazljivosti ali pomoči drugih prekucnil, dobil rane in odrgnine, zdravniki so zmajevali nad njegovo bodočnostjo. Vendar njegovi Kladivarci so ga vzljubili in kljub vsem težavam finančne in moralne narave ostali njegovi. In glej ga šmenta! Vzljubili so ga tudi drugi in otrok si je pri dvanajstih postavil prvo svojo kočico. Na svoji ohišnici je pričel gojiti zahtevnejše proizvode in sadovi, čeprav so bili piškavi, so šli dobro v prodajo.

Otrok se je pri petindvajsetih poročil in dobil še dodatni priimek SOZD ZPS.

Leta so tekla in ne moremo reči, da je šlo vedno vse kot po olju, pa kljub temu je otroku uspelo, da je, v skladu z žirovsko tradicijo, postavil novo hišo in jo

seveda čez čas (v skladu z isto tradicijo) tudi razširil. Ker živimo v času atmosferskih motenj in na potresnem področju, se mora sicer še vedno čuvati prihoji, vendar občasno že lahko ugotovimo krepak korak, kot se za 38. letnika spodobi.

Toliko o našem jubilanu. In kje smo mi, njegovi Kladivarci danes? Generacije, ki so ga ustvarjale počasi odhajajo na zasluženi počitek. Mlajši pa ga mogoče med delom prevečkrat občudujemo (stojimo) in si delamo utvaro, da bo že nekako šlo naprej. Vendar brez lastne zavzetosti, vloženega truda in pripadnosti programu ter kolektivu lahko hitro izničimo našega 38. letnika.

In tega slednjega, verjamem, res ne želimo.

REZULTATI POSLOVANJA V TRETJEM TRIMESEČJU

Proizvodni plan je bil dosežen z indeksom 98; če upoštevamo tudi pnevmo sisteme pa z indeksom 106. Realni doseg moramo jemati brez pnevmo sistemov, ker je fizična realizacija upoštevana pri realizaciji pnevmo komponent. Prodajni plan pa je bil dosežen z indeksom 82.

Zaradi boljše informiranosti o doseganju planov, v nadaljevanju navajam doseganje po posameznih programih: (Glej tabelo 1).

In. če sedaj ocenimo doseganje plana na osnovi navedenih podatkov, pridemo do naslednjih zaključkov:

– Elektromagneti so močno pod planom predvsem zaradi zamude pri uvozu svetlovlečnega materiala za ohišja, in zaradi prezasedenosti FAR-250,

ki je specializiran za obdelavo polizdelkov elektromagnetov.

- Hidravlični elementi z mobilno hidravliko so v proizvodnji pod planom, v prodaji pa nad planom. Realno stanje izkazuje ind. 93, preseg prodajnega plana pa je rezultat cen oziroma inflacije.
- Hidravlični sistemi – plan v proizvodnji je celo nekoliko presežen, v prodaji pa smo pod planom. Vzrok je predvsem v tem, da je zamik med proizvedenimi in odposlanimi agregati, razliko predstavljajo agregati, ki so na skladišču gotovih izdelkov.
- Vibratorji so močno pod planom pri proizvodnji in prodaji. Vibratorje smo za leto 1987 previsoko planirali, poleg tega pa smo bili tudi pri

cenah določen čas omejeni, pa tudi ko nismo omejeni, pri cenah nimamo prave agresivnosti.

- Elementi strege so v proizvodnji močno nad planom, v prodaji pa ravno obratno. Vzrok za tako visoko odstopanje je v tem, da je bil prvotni plan proizvodnje po stalnih planskih cenah, sedanji prikaz pa je po prodajnih cenah zmanjšanih za 10%. V tem primeru daje doseg plana prodaje realno sliko naše sposobnosti razvoja, izdelave in prodaje pri tem programu.
- Pnevmo komponente so nad planom v proizvodnji kot v prodaji.
- Pnevmo komponente so nad nji močno nad planom in močno pod planom v prodaji. Vzrok za preseg plana proizvodnje ni v fizičnem presegu ampak v inflaciji. V začetku leta, ob izdelavi plana, so bile cene bistveno nižje kot so ob koncu tretjega tromesečja. Prodaja v letošnjem letu izdekuje plan za vsako novo tromesečje in sproti upošteva inflacijski prirast, tako da so v začetku tromesečja upoštevanne cene sorazmerno realne. Pri pnevmo sistemih pa nima vpliva samo inflacija ampak predvsem tečajne razlike. Očitno je, da smo pri planiranju upoštevali večje tečajne razlike kot so v tem tromesečju nastopile.
- Mazalniki so pod planom v proizvodnji in prodaji. Vzrok je v proizvodnji – v premajhnih kapacitetah za izdelavo tega programa.

Za zaključek lahko rečemo, da je plan proizvodnje sorazmerno dobro dosežen in da moramo do konca leta nadoknaditi predvsem izpad na hidravličnih elementih, ki predstavljajo največji delež naše proizvodnje. Z doseganjem plana na hidravličnih elementih bomo pokrili nekatere druge izpade, ki pa v proizvodnem in prodajnem planu pomenijo majhen delež.

TABELA 1:	Ind. dosega plana III. trom. – PPS	Ind. dosega plana III. trom. – FPS
1. Elektromagneti	79	71
2. Hidravlični elementi z mobilno hidravliko	93	112
3. Hidravlični sistemi	101	86
4. Vibratorji	55	65
5. Elementi strege	140	39
6. Pnevmo komponente	129	111
7. Pnevmo sistemi	157	76
8. Mazalniki	92	92

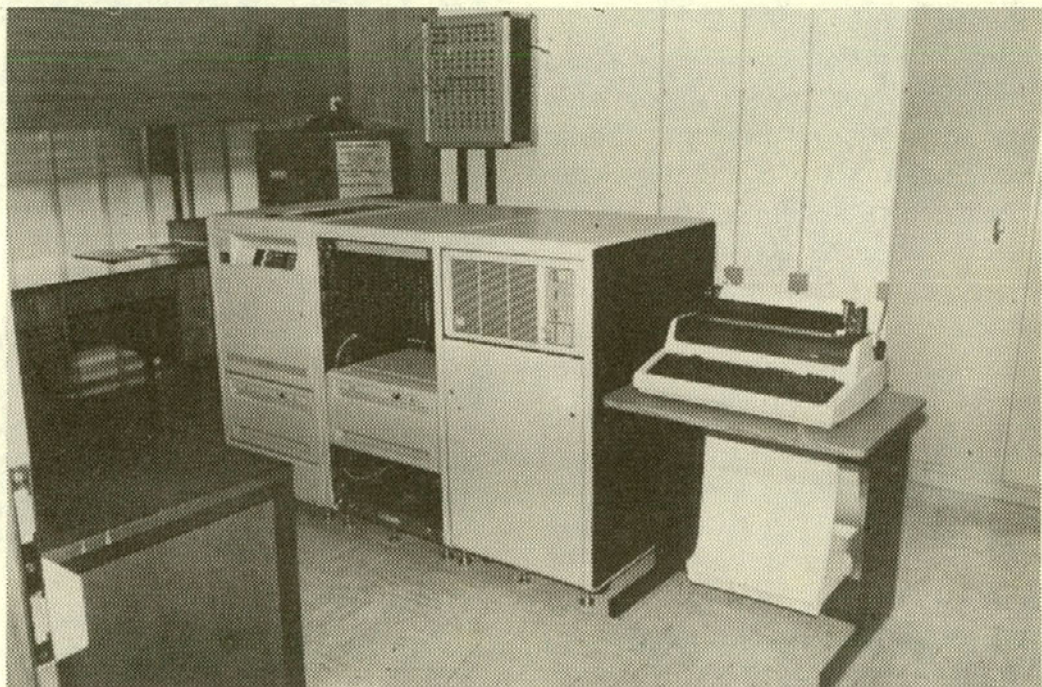
R.B.

RAČUNALNIŠKA OPREMA

V enem od prejšnjih biltenov smo o novi računalniški opremi že pisali, in sicer zgolj v smislu pregleda, kaj smo od računalniške opreme kupili in kaj instalirali. Od takrat pa je stanje na področju uvajanja računalniške opreme nekaj drugačno. Najprej je bil instaliran podsistem (mikrovax s pripadajočo opremo in grafično postajo „RAMTEK“) v Škofji Loki. Omeniti velja, da je bil z navedeno opremo kupljen tudi kvaliteten in obširen software (programska oprema „I-DEAS“), ki je tudi zagotavljal hitrejše uvajanje računalniške informatike na tehničnem področju (modeliranje, konstruiranje, risanje), izveden pa je bil tudi uvajalni seminar oziroma tečaj za uporabnike podsistema.

V današnjem biltenu je prikazanih nekaj risb v dvodimenzionalni in tridimenzionalni tehniki, tako da se vidi, kaj nabavljena oprema v RE Škofja Loka, z njeno uporabo, sploh zmore. Moramo reči, da računalniška oprema v RE Škofja Loka že daje rezultate.

Pogoji pri instalaciji in uvajanju računalniškega sistema v Žireh (sistem VAX 8200 s pripadajočo opremo) pa so bili nekoliko drugačni oziroma težji. Pred instalacijo same opreme je bilo treba ustrezno pripraviti prostor (posebno električno napajanje, ograditev prostora, izvedba predpisane izolacije, ureditev mikroklima), kar pa je seveda vzelo tudi nekaj časa, pri čemer je sistem javljanja požara oziroma gašenja še v izvajanju. V izvajanju je tudi še zaščita linij računalnika in terminalov proti streli.

Računalnik VAX-8200 s konzolnim terminalom, v ozadju razdelilna omarica terminalskega razvoda

Po instalaciji HW (hardware) opreme smo pristopili k izdelavi oziroma izvedbi terminalskega razvoda. Tako je na različnih mestih v tovarni nameščenih 32 terminalskih priključkov za kasnejše priključevanje terminalov na terminalsko omrežje, s tem pa tudi na računalnik. V postopku je pridobivanje telefonskih linij Kladivar – RO Nova vas, telefonske linije Kladivar – RE Škofja Loka, kakor tudi pridobivanje priključka za JUPAK (jugoslovansko omrežje za prenos podatkov). Na tem področju pa se srečujemo z večjimi težavami, kajti problemi so z nezadostno razvitim telefonskim omrežjem. V končni fazi morata biti mikrovax (RE Škofja Loka) in VAX 8200 v Žireh med seboj povezana, RO Nova vas pa bo s terminalom povezan preko 20 mA zanke.

Računalniški sistem VAX 8200 je namenjen za obdelavo poslovnega dela informatike, nanj pa je priključena tudi grafična postaja „RAMTEK“, ki je nameščena v prodajnem inženiringu.

Kar se tiče SW podpore (programske opreme) je zadeva sledeča: za področje grafike (risanja) je instaliran programski paket GKS (sistem standardov), ki pa je le kot programsko orodje, uporabniške programe pa bodo

morali uporabniki sami izdelati, in paket za risanje v dvodimenzionalni tehniki. Vendar tudi na tem področju stvari tečejo, izvedeno pa je bilo prav tako tudi začetno – uvajalno šolanje.

Za obdelavo poslovnega dela informatike pa ni bilo moč nabaviti posameznih uporabniških programov oziroma paketov, to pa pomeni, da bomo morali vse te programe izdelati sami.

Omenim naj tudi, da uporabniški programi oziroma paketi,

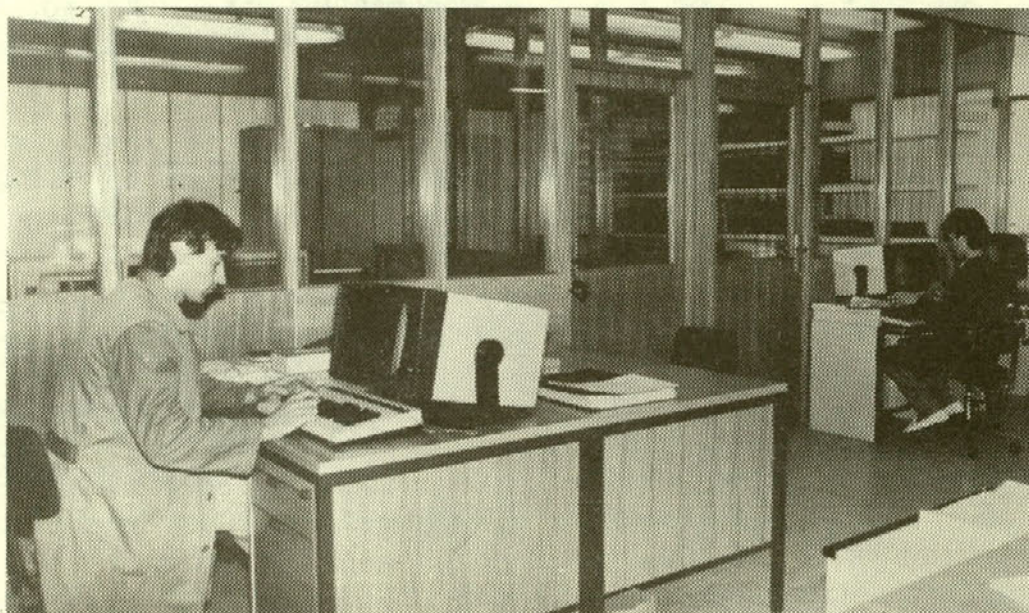
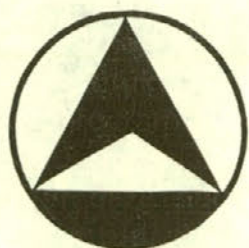
600 vrstični printer – pisalnik

ki sedaj tečejo v RC LTH, niso direktno prenosljivi, so pa tudi nekoliko zastareli in zasnovani na „paketnem“ principu obdelave. Sistem VAX 8200 ter njegov operacijski sistem pa podpirata izključno interaktivni pristop – delo (delo s terminalom, kar pomeni direktni pristop uporabnika k računalniku) in uporabe baze kot programskega orodja.

Trenutno poteka delo na vzpostavitvi baze podatkov (pri tem sodeluje tudi zunanja ekipa) ter izdelava cele vrste uporabniških programov za vnos, ažuriranje in vpogled podatkov v bazi. V tej fazi baza podatkov obsega: matične podatke – podatki o pozicijah, kosovnice, tehnologija – tehnološki postopki, kapacitivna mesta, stroškovna mesta, skladišča. Na tem področju je opravljeno 2/3 dela. Po vzpostavitvi baze podatkov na sistemu VAX 8200 bomo najprej pričeli s programsko obdelavo materialnega poslovanja (promet, zaloge), računalniško obdelavo naročil gotovih izdelkov, izračunom brutto potreb po materialu, sestavnih delih, računalniško obdelavo evidence naročil surovin in kupljenih delov, računalniškim ugotavljanjem založenosti konkretnega plana proizvodnje z materiali, kupljenimi polizdelki in sestavnimi deli.

V tem sestavku sem želel na kratko opisati trenutno stanje na področju uvajanja lastne računalniške obdelave v Kladivarju, o nadaljnjem poteku uvajanja pa bomo obveščali v naslednjih biltenih.

Bogdan Erznožnik, org. dela

Delo s terminali PAKA-3000, v ozadju sistemski prostor

ZANIMIVOSTI IZ DELOVNE ORGANIZACIJE

KONSTRUIRANJE IN PROJEKTIRANJE S POMOČJO RAČUNALNIKA

Za potrebe enote v Škofji Loki je bil v začetku maja letos instaliran računalniški sistem, ki je namenjen predvsem za računalniško konstruiranje in projektiranje. Sistem vsebuje naslednje enote:

- računalnik MIKROVAX II z 16 Mb spomina
- disk s 456 Mb spomina
- tračna enota
- dva terminala PAKA 3000
- printer FUJITSU

- grafični terminal RAMTEK
- ploter CALCOMP 1044

Poleg tega pa v to opremo še spada programski paket IDEAS od katerega imamo instalirane naslednje programe:

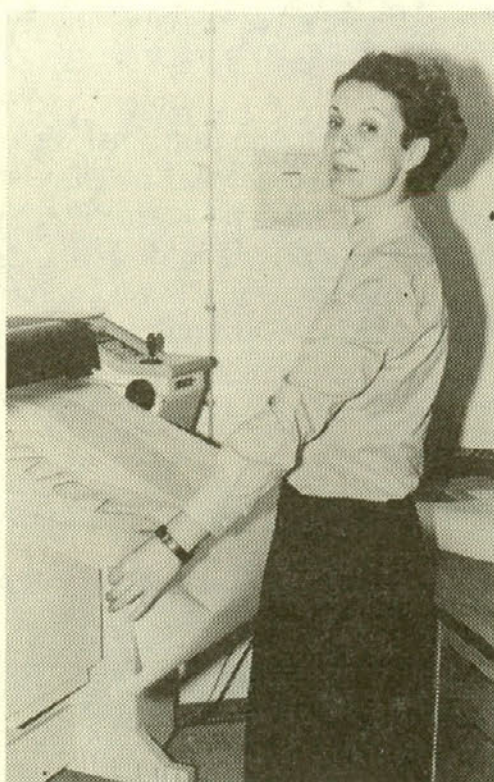
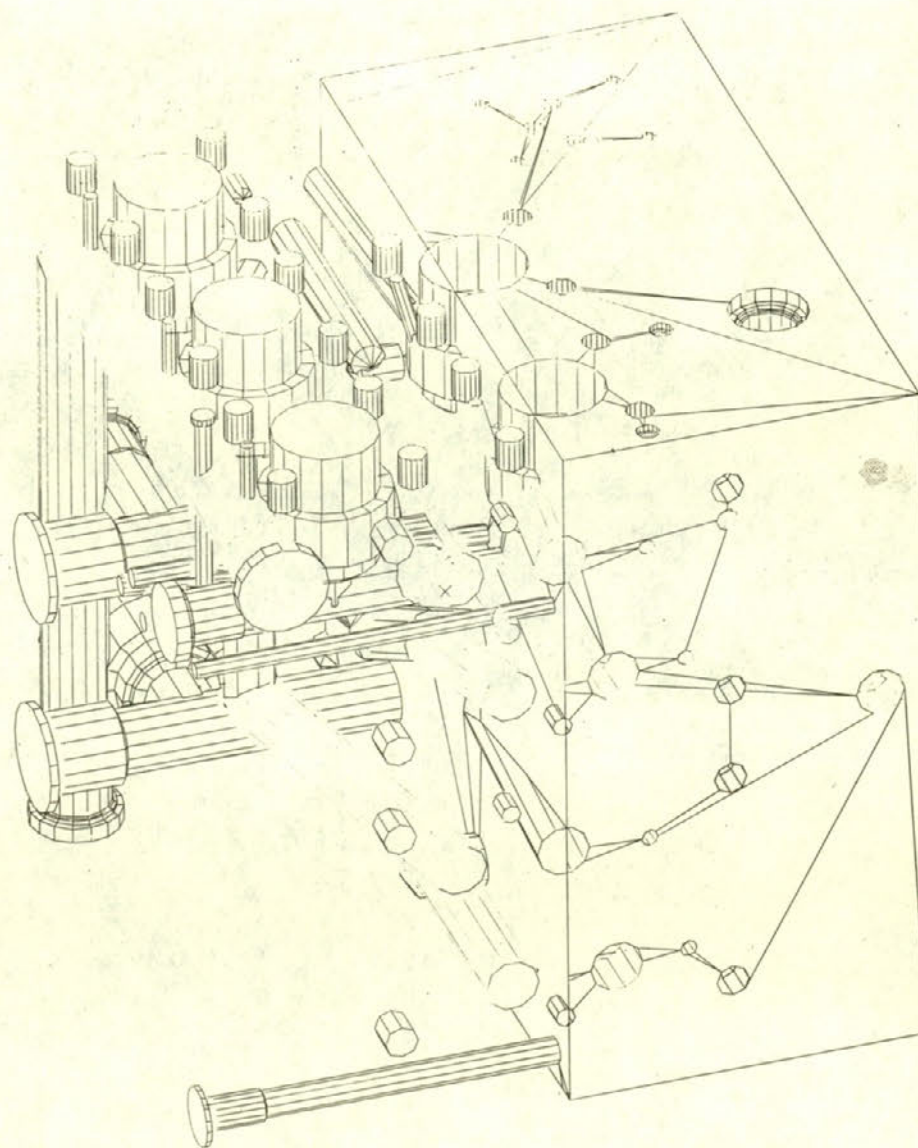
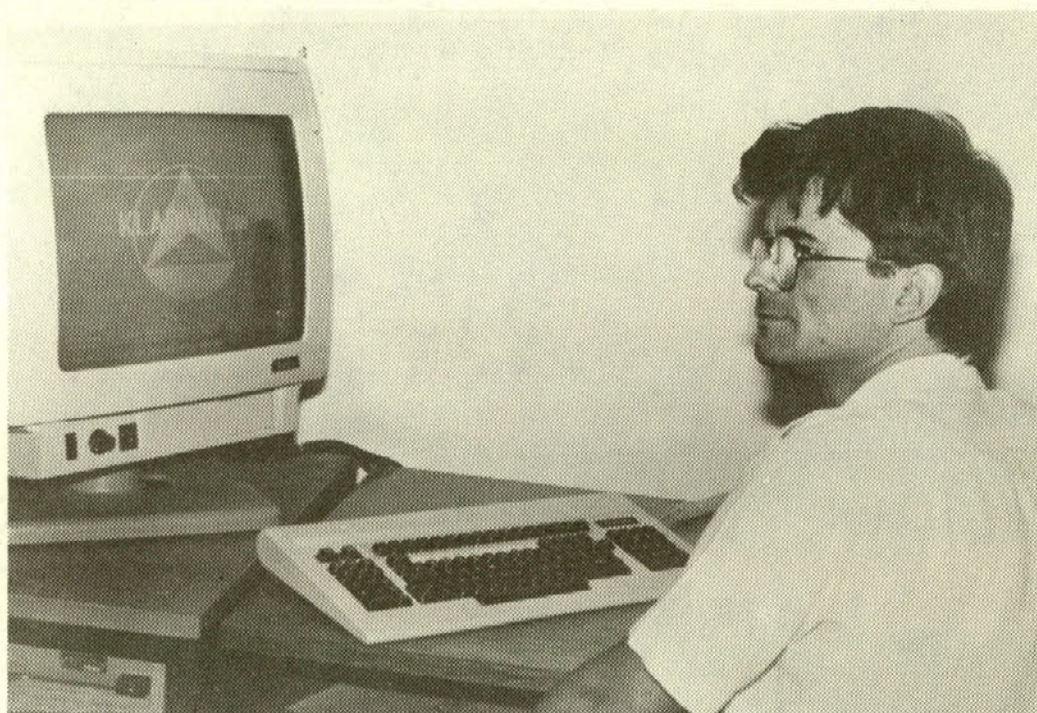
1. GEOMOD
 - a. Modeliranje
Uporablja se za modeliranje najrazličnejših modelov v prostoru, kot so naprimer komplicirana ohišja modulov
 - b. Sestavljanje modelov
 - c. Preizkušanje kinematike sestava
2. GEODRAW
Ko je določeni model končan

v GEOMUD-u ga prenesemo v GEODRAW, da la hko izdelamo dokončno delavniško risbo.

S tema dvema programoma se izdelava kompliciranega modula olajša, pridobimo na času in kvaliteta ter točnost risbe je veliko boljše. Poleg tega pa vidimo kako bo končni izdelek izgledal.

Poleg programskega paketa IDEAS, pa je od programske opreme instaliran programski jezik FORTRAN 77. Ta jezik je namenjen za izdelavo programov za preračun najrazličnejših tehničnih problemov. Izdelave programa se lotimo takrat, ko pri vrsti določenih procesov vidimo da so si podobni oziroma enaki. To pa zaradi tega, ker je že najbolj enostaven program za mudno delo.

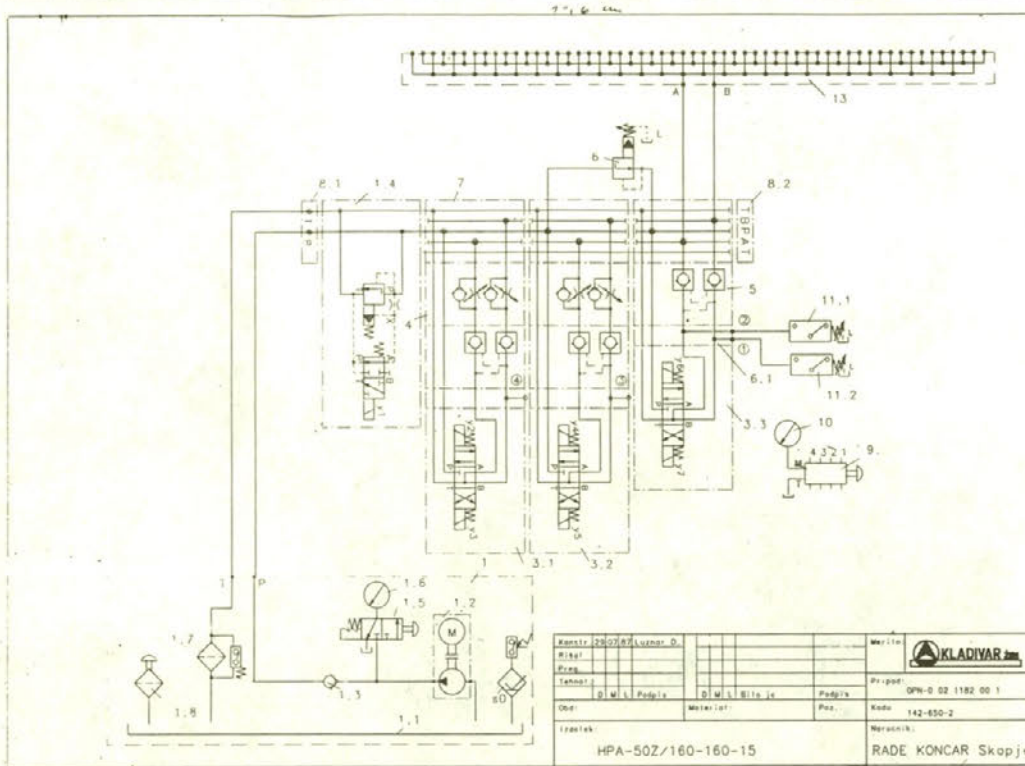
Da pa se človek lahko vsede za terminal in začne delati mora pa vsaj minimalno poznati operacijski sistem računalnika. Ta računalnik poseduje operacijski sistem MICROVMS 4.5. Da pa seznaš z operacijskim sistemom, je potrebno iti na tečaj iz operacijskega sistema. Ti tečaji se vršijo v Novi Gorici v Delta centru. Tečaj traja 5 dni. V teh petih dneh se nekako seznaš z uporabo operacijskega sistema, ter njegovimi lastnostmi in zmožnostmi. Po opravljenem tečaju je pa potrebno samo treni-

rati, da si utrdiš pridobljeno znanje. Ko pač to obvladaš, se lahko lotiš programiranja ali pa konstruiranja s pomočjo računalnika, kar pa zopet zahteva določeno predznanje za uporabo že izdelanih rutin. Ko pač vse to do

določene mere obvladaš, pa postane to delo rutinsko in ti je računalnik res zelo dober in zanesljiv pomočnik.

Sprašujemo se, kaj sploh je potreben računalnik? Enostavno rečeno, računalnik je stroj

kot vsak drugi, ki je namenjen v pomoč pri delu. Omogoča nam, da lahko delamo boljše in hitreje, ter imamo boljši pregled nad opravljenim delom. Zato pa kar brez strahu se vsedimo za terminal in ga začnimo uporabljati, ker vsaka izgubljena ura ne bo nikoli več povrnjena.

Luznar Dragan, ing.

NOVE POČITNIŠKE KAPACITETE

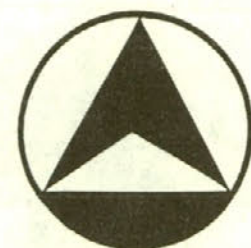
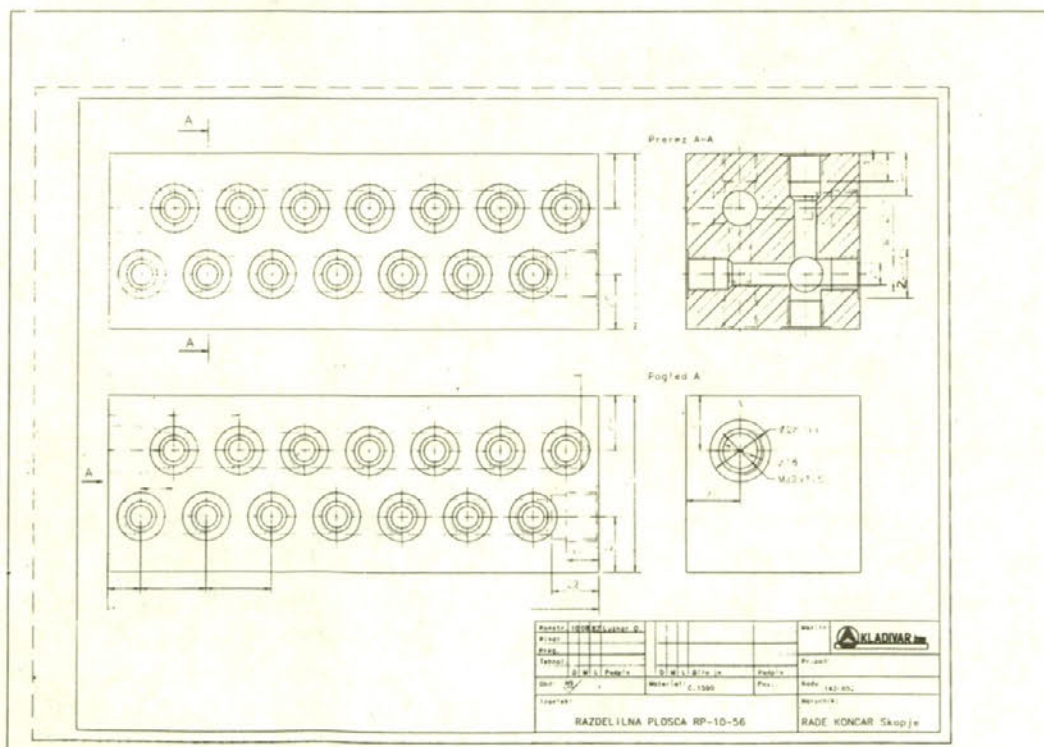
Ker so se pojavile večje potrebe po naših počitniških kapacitetah, smo se po končani sezoni odločili za nakup še dveh apartmajev za letovanje. Kraj oziroma naselje se imenuje Barbariga – Mandrial in leži približno na sredini med Rovinjem in Pulo.

V naselju so nizi enonadstropnih hiš različne kvadrature. Odločili smo se za nakup ene hišice, v kateri meri en apartma 36,85 m². V hišici sta dva taka apartmaja. Naselje gradi poslovna skupnost za gradnjo objektov za trg Euroturist iz Poreča. Prva faza naselja je že zgrajena.

V naselju bo tudi market, restavracija, pizzerija, bar, urejene bodo sprehajalne steze. Plaža je oddaljena približno 300 m.

Do sezone 1988 pa moramo apartmaja še opremiti.

Pavel Krivina

POMEMBNEJŠI SKLEPI SAMOUPRAVNIH ORGANOV

V času od aprila pa do septembra smo imeli tri izredne in tri redne seje delavskega sveta, v mesecu maju in avgustu pa še zbor delavcev.

Na zboru delavcev dne 11. 5. 1987 smo sprejeli poročilo in ocenitev rezultatov dela in poslovanja v prvem tromesečju poslovnega leta 1987 ter predlog o začasni delitvi ustvarjenega dohodka v prvem tromesečju poslovnega leta 1987.

Ker vsako leto znova ugotavljamo potrebe po počitniških kapacitetah in glede na to, da imamo sedaj štiri bivalne prikolice, ki so že razmeroma obrabljene, smo že dalj časa razmišljali o nakupu lastnih apartmajev, s katerimi bi za nekaj časa rešili ta problem. Ker pa apartmajev trenutno ni mogoče kupiti, smo na 6. izredni seji dne 9. 4. 1987 sprejeli sklep o sklenitvi najemne pogodbe z GIP „Pionir“ Novo mesto za najem dveh apartmajev v Stinici pri Jablancu.

Na 11. redni seji dne 13. 5. 1987 sta med pomembnejšimi sklepi tudi sklep o dodatnih merilih pri določanju dinarskih zneskov regresa za letni dopust v letu 1987 in sklep o jubilejnih nagradah ter sklep o spremembah cen elektromagnetov, hidravličnih komponent in sistemov ter servisnih storitev.

Na 7. izredni seji dne 21. 5. 1987 pa so bili sprejeti sklepi o nabavi opreme za potrebe proizvodnje.

Na 12. seji dne 30. 6. 1987 smo sprejeli Metodologijo za oblikovanje sredstev za OD in skupno porabo v odvisnosti od uspešnosti gospodarjenja ter uskladili planske akte in delitev dohodka za leto 1987 v skladu z določili zakona ter zveznega in republiškega družbenega dogovora. Povečali smo tudi cene vibratorjem ter povečali vrednost brutto točke za OD za 20 %. Med investicijskimi odločitvami smo sprejeli

sklep o izvedbi požarnega javljanja z avtomatskim gašenjem s plinom halovom v prostorih RC v Škofji Loki in v Žireh. Sprejeli smo tudi Pravilnik o varstvu pred požarom s priložo Načrt zaščite DO „Kladivar“ pred požarom.

Na 8. izredni seji dne 17. 7. 1987 smo povečali cene elektromagnetom, hidravličnim sistemom in hidravličnim komponentam za 35 %.

Na zboru delavcev dne 26. 8. 1987 smo sprejeli poročilo in ocenitev rezultatov dela in poslovanja v prvem polletju poslovnega leta 1987 ter predlog o začasni delitvi ustvarjenega dohodka v prvem polletju poslovnega leta 1987.

Dne 1. 9. 1987 smo na 13. redni seji med pomembnejšimi sklepi sprejeli sklep o nabavi o-

sebnega računalnika IBM-XT, povečali smo vrednost bruto točke za OD za 15 %. Določili smo roke javne razprave za Pravilnik o amortizaciji osnovnih sredstev DO „Kladivar“ Žiri in Pravilnik o osnovah in kriterijih za povračilo stroškov, ki jih imajo delavci pri delu oziroma v zvezi z njim, ter o izdatkih za prehrano med delom DO „Kladivar“ Žiri. Določili smo roke javne razprave, predhodne obravnave in datuma izvedbe referenduma za sprejem Samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih delitve sredstev za osebne dohodke in skupno porabo DO „Kladivar“ Žiri ter Pravilnika o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in čistega dohodka DO „Kladivar“ Žiri. Poskrbeli smo tudi za naslednjo počitniško sezono in v ta namen sprejeli sklep o nakupu dveh stanovanjskih enot na Barbarigi pri Fažani.

Maruša Kolenc

NOVOSTI IZ INDOKA

Naslovi novih knjig, katere smo prejeli v INDOK-u:

1. OSNOVI ULJNE HIDRAVLIKE

2. HIDRAVLIKA U RUDARSTVU

3. HIDRAVLIKA, PNEVMATIKA, FLUIDIKA 1986

4. HIDRAVLIKA I PNEVMATIKA NA PRESAMA

5. HIDRAVLIKA I PNEVMATIKA NA ALATNIM MAŠINAMA

6. DIGITAL ELECTRONICS

7. RAZVOJ INDUSTRIJE PRERADA METALA U JUGOSLAVIJI

8. ZBORNIK ČLANKOV IN ZBIRKA ODLOČB SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA V SR SLOVENIJI

9. CELOTNI PRIHODEK IN DOHODEK

10. ANALITIKA

11. FIZIČKOHEMIJSKE METODE

12. ŠTETNE I OPASNE MATERIJE

13. KOROZIJA I ZAŠČITA MATERIALA

14. SODOBNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA

15. ZAŠČITA PRED NAPESTOSTJO DOTIKA (I. del)

16. CILJNA PODROČJA ORGANIZACIJSKEGA DELOVANJA

17. O ODGOVORNOSTI IN UČINKOVITOSTI GOSPODARJENJA

18. KOMENTAR ZAKONA O SANACIJI IN PRENEHANJU ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA

19. RAZVOJ ORODJARSTVA V SR SLOVENIJI

20. SLOVENSKI PRAVOPIS

21. ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST DELAVCA

ZANIMIVOSTI

DOMA IN

PO SVETU

Knjižnica Indoka je bogatejša za čudovito delo prof. dr. Petra Likarja: Utrip znanosti. Za vsakega izmed nas bi bilo koristno, če bi jo lahko prebral v celoti. Vendar na žalost marsikateremu današnji čas ne dopušča, da bi to še utegnil.

Zadnje čase se veliko govori in piše o industrijskih revolucijah, pa tudi sami uporabljamo te izraze, čeprav nismo vedno prepričljivi o njih pomenu. Ocenjujem, da navedena knjiga zelo lepo opredeljuje vsebino in pomen teh dosežkov in predlagam Odboru za obveščanje, da del vsebine objavimo v našem listu. V kolikor pa bi bilo zanimanja med našimi bralci, pa bi lahko v nadaljevanjih objavili še izbrane teme poglavij:

- Potovanje v družbo umetne inteligence
- Neenakomerna porazdelitev znanja
- Scenarij prihodnosti

PO DVEH INDUSTRIJSKIH REVOLUCIJAH SMO NA ZAČETKU ZNANSTVENO-TEHNOLOŠKE

Pravzaprav je bilo za naša razmišljanja o tem, kako utripa znanost pomembneje, da bi izmed treh tehnoloških revolucij govorili le o zadnji, saj je prav ta nastala in se razvila kot plod znanstvenih dosežkov. Je pa obenem tudi jasno, da ne bi prišlo do nje, če ne bi bilo prejšnjih dveh. Tako bomo postopoma popotovali od časov, ko je prvič zasopel parni stroj, do dni, ki so zaznamovani z znanostjo.

O vseh treh industrijskih revolucijah lahko govorimo le kot o nekakšnih pomembnih mejnikih v razvoju znanosti in tehnološke civilizacije zadnjih stoletij, nikakor pa ne kot o kakšnih v čas in prostor trdno zakoličenih dogodkih. Mnenja so različna celo o tem, kaj natanko je sprožilo kakšen proces, ki ga danes imenujemo s tem imenom. A grobo rečeno, prva industrijska revolucija je nastala zaradi uporabe strojev, zlasti parnega, drugo je sprožila uporaba elektrike, tretjo pa uveljavitev znanosti v proizvodnji. Prav v tej zadnji, katere sodobniki smo vsi, je znanost še posebej poudarjena.

Prihodnost, ki ima večji pregled nad preteklostjo kot sedanjost, bo morebiti ovrgla tudi te oznake.

PRVA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

Nekateri menijo, da se je prva industrijska revolucija začela z Galileom in njegovim poskusom o padanju teles, druga z Rontgenom. Spet drugi pa, da je povzročil začetek te revolucije izum letečega čolnička v tekstilni industriji, s čimer se je delovni učinek tkalcev povečal za dvakrat. Ta inovacija, ki jo je uvedel John Kay, je narekovala iznajdbo novih strojev in tehnoloških postopkov, ki so prispevali svoj delež k večji proizvodnosti. Za sprožilca te, prve, revolucije pa vendarle najpogosteje navajajo iznajdbo parnega stroja.

Starši in učitelji Jamesa Watta si zanesljivo niso mogli predstavljati, da bo njihov otrok in učenec, za katerega so namigovali, da ni čisto pri pravi pameti, sprožil velikanske spremembe, ki so prišle v zapise kot prva industrijska revolucija.

Watt velja za nespornega izumitelja parnega stroja. Pred njim je Anglež Newcomen izdelal podobno napravo, ki pa je bila slabo konstruirana. Imela je majhen izkoristek in porabila je precej kurjave. Wattov parni

stroj je bil eden od razlogov, da so tudi na Kranjskem posekali velike gozdne površine. Poznavalci preteklosti naših gozdov trdijo, da je našim krajem takrat grozila prava ekološka katastrofa. To pa priča, da smo na oltar prve industrijske revolucije položili svoj delež tudi Slovenci.

Wattov stalno izpopolnjevan izum je imel za posledico, da so v tovarnah množično uvajali stroje. Ti so po vsej Evropi začeli nadomeščati ročno delo. Najtežja dela – na primer v kovaških delavnicah ali v tekstilni industriji – je prevzemal stroj, pa tudi sicer je z vso močjo pognal kolesja takratne industrije. Omogočil je, da so se tovarne lahko začele seliti proč od vodnih tokov, na katere so bile dotlej priključene. Iz podjetij so začeli prihajati proizvodi v velikih serijah. Za delavce je pomenilo uvažanje parnega stroja začetek skrajševanja delovnega časa. Najbolj in najprej so ga skrajševali v Združenih državah Amerike, kjer so se že v času prve industrijske revolucije začeli pogovarjati o 35-urnem delovnem tednu. To je bilo hkrati obdobje znanstvenega razcveta. V tem času so se rodile mnoge tehnološke ideje na vseh področjih naravoslovnih ved, ki vplivajo na naše življenje še danes. Čeprav smo že sredi tretje znanstveno-tehnološke revolucije, še vedno tu in tam zajemamo kakšno vednost iz tega sopihajočega, ropotajočega in kadečega se časa.

Kamorkoli so svetu se ozremo, vidimo še danes v zrak štrleče dimnike – kot najbolj vidno znamenje tistih dni. Tudi naša domovina ni izvzeta. Ponekod so se odločili, da bodo odstranili tudi te zadnje ostanke preteklosti.

V ljubeznivem švicarskem mestecu Luzernu so pred nekaj leti začeli podirati tovarniške dimnike, da bi za vedno odstranili pogled na umazane čase, ki so bili tako značilni za dobo parnega stroja. Ko pa bi moral pasti zadnji dimnik, so se meščani uprli in zahtevali naj ga puste

kot spomin na nekdanje dni. Takoj je postal dimnik zanimivost – in nič več in nič manj vreden kot mamutov okel – muzejski predmet, pred katerim se ustavimo, ga pogledamo in gremo naprej.

Prva industrijska revolucija je trajala kakšnih 150 let. Potem se je izčrpala in omagala. Nadomestila jo je druga industrijska revolucija, katere znanilka je bila med drugim elektrika.

DRUGA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

Ko je parni stroj kot predstavnik prve industrijske revolucije že povsem obvladal industrijo in prostranstva naprednih držav in bi lahko marsikdo trdil, da pripada prihodnost novim in novim dodelavam naprav na paro, se je na obzorju druge industrijske revolucije pojavila elektrika in z njo vse naprave, ki jim še danes ne vidimo konca razvoja.

Električna energija ni bila izum dneva, ki bi se pojavil in rekel: „Tu sem!“ Prihajala je postopno. Alessandro Giuseppe Anastasio Volta, italijanski fizik, je izdelal leta 1800 napravo, ki je proizvajala močan tok, tako da je potopil v solno kislino cinkovo in bakreno ploščo, pri čemer je nastajala kemična reakcija, ki je sprožila tok elektronov. S pomočjo Voltovega člana sta Danec Hans Oersted in Francoz Andre Ampere odkrila in merila magnetizem, ki obdaja električni tok. Anglež Michael Faraday je z ustvarjalno iskrico našel povezovalno med elektriko in magnetizmom. Odkril je, da nastaja v žici električni tok, če se ta giblje skozi magnetno polje. Nastala sta dinamo in elektromotor. In tu ima ob koncu prejšnjega stoletja velikanski delež pri razvoju naš velikan Nikola Tesla. Ob vrsti drugih izumov, ki so pripomogli k prenosu električne energije in njeni smotrni izrabi, je elektrika prinesla v človekovo življenje povsem drugačne razsežnosti kot parni stroj. Energijo

je bilo mogoče proizvajati na enem mestu, proizvodnjo izdelkov pa osnovati drugje, bliže surovinskim nahajališčem in delavskim bivališčem. Parni in električni stroji in tovarne, ki so zrasle zaradi njih, so povsem spremenili družbene odnose. Preden so se namreč pojavili, je bila vsa proizvodnja obrtniška. Mojstri, pomočniki in vajenci so sedeli v svojih delavnicah ali pa kar na cesti, se glasno pogovarjali s kupci in v svoje veliko notranje zadovoljstvo izdelali predmet od začetka do konca. Če jim kakšen dan ni bilo do dela, so zaprli delavnico in počivali.

V tovarni pa je bilo konec svobode. Strojem je bilo treba nenehno streči. Delavci so postali sužnji strojev. Ko je električni stroj že zdavnaj slavil zmago nad paro, ko so drugod že pritiskali na električno stikalo, pa so ponekod pri nas še vedno strašili parni stroji – dinosavri prve industrijske revolucije.

Parni stroj, električni pa še v večji meri, je povzročil, da je delavcu začel stroj ukazovati hitrost in vsebino dela. Njegovo delo se je razdrobilo na posamezne ponavljajoče se delovne operacije, ubijati ga je začela enoličnost dela.

Čeprav je imela elektrika vrsto prednosti pred paro in močno olajšala delo, je bila deležna marsikaterega odpora.

TRETJA ZNANSTVENO-TEHNIČNA REVOLUCIJA

Civilizacija parnega in električnega stroja se umika povsem novi civilizaciji, novi revoluciji, katere značilnost je pohod znanosti v proizvodnjo. Navzven se kaže s proizvodi, ki nikakor ne bi nastali, če ne bi črpali iz svetovnih zakladnic temeljnega znanja, ki presega vso dosedanjo vednost človeštva.

Njeni predstavniki so atomske centrale, mikroelektronika, vesoljska tehnologija, genski inženiring z biotehnologijo in vrsta kemijskih sintez, ki so prispevale

svoj delež k izdelavi novih proizvodov v industriji in dvignile kmetijsko proizvodnjo.

Tudi za to revolucijo je težko postaviti letnico rojstva, a mnogi menijo, da je zatrdno zmagala v sedemdesetih letih z izdelavo prvih, enostavnih mikroprocesorjev. Tej revoluciji ni videti konca in povsem neznane so tudi družbene posledice, ki jih bo prinesla. Dejstvo je, da bo v naslednjih desetletjih v najbolj razvitih družbah le deset odstotkov prebivalcev vključenih v materialno proizvodnjo, 90 odstotkov pa jih bo delalo v informacijski industriji, družbenih organizacijah, storitvenih dejavnostih, zdravstvu in šolstvu. Delovni teden se bo krajšal. Že danes imamo zaradi posledic vključevanja znanosti v proizvodnjo mnogo več prostega časa kot kdaj prej. Zdaj razvitim ne gre več toliko za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, ampak tudi za zadovoljevanje intelektualnih.

Z znanstveno-tehnološko revolucijo se bližamo trenutku, v katerem bo znanost dajala celotni takt človekovemu življenju. S to revolucijo, katere sodobniki smo vsi, se na veliki vesoljski ladji Zemlji podajamo v avanturo, katere konca ne more predvideti noben znanstveni napovedovalec prihodnosti.

Mogoče je najlepše ujel v besede čas, v katerem živimo in kateremu se bližamo, francoski mislec Pierre Teilhard de Chardin. Takole je zapisal: „Že samo po zunanjih merilih lahko sklepamo, da ima velika zmeda, ki jo od viharjev francoske revolucije dalje preživlja Zahod, verjetno kak globlji, plemenitejši razlog, kot je zgolj nelagodnost sveta, ki išče izgubljeno ravnovesje. Ali preživljamo brodolom? Za vse na svetu, ne! Pred nami so le valovi neznanega morja, kamor smo se prvič drznili z rtiča, ki nas je dosihdob varoval. Šele zdaj smo spustili vrvi, ki so nas vezale na neolitik. Kaže, da prav v tem trenutku prestajamo spremembo dobe. Industrijska doba, naftna doba, doba elektrike, ato-

ma, doba strojev, doba velikih kolektivov in znanosti. Prihodnost bo odločila, katero ime se najbolj poda dobi, v katero vstopamo. Sicer pa ime ni tako važno. Pomembno je, da si lahko vsakdo poreče: „Za ceno mojega napora se ustvarja nov, odločilen korak življenja, ki se širi po meni in okoli mene.“

Po dolgem dozorevanju, ki je potekalo v znamenju navidezne stalnosti poljedelskih stoletij, je slednjič prišla ura, ki z neizogibno grozo naznanja novo spremembo stanja. Za to, da sprejmemo v našo zavest trenutek, ki je že napočil, nimamo več veliko časa.

Če natanko premislimo, kako je z vsemi temi revolucijami, ki prinašajo vedno kaj novega, pa čeprav se pogosto kopajo v tej ali oni krvi, vidimo, da so jih pomagali sprožati ljudje velikega, razsvetljenega duha: fiziki, kemiki, biologi, filozofi, pisatelji — izumitelji in znanstveniki. Z novimi odkritji so nastajale nove naprave, te so rušile stare družbene odnose in nastajali so novi civilizacijski preskoki. To pa vsakomur ni všeč.

(SKORAJ) VSAK (TEHNOLOŠKI) NAPREDEK RODI ODPOR

O znanosti in njenih dosežkih je prijetno razmišljati tako, kot da je velik prodor človeškega duha nekaj samo po sebi umevnega, o čemer nihče ne dvomi. Tako, kot da bi na spremembo ljudje samo čakali in jih odprtih rok vnašali v svoje življenje.

Žal je resnica pogosto drugačna. Sleherni razvoj — sleherna industrijska revolucija in celo večina posameznih tehnoloških izumov, ki so kakorkoli prinašali spremembe, je doživljala odpore. Stvaritelji velikih del, brez katerih ne bi bilo sodobne vednosti in udobja, v katerem živimo, so bili večkrat zasramovani kot priznani in kdaj pa kdaj je kdo zavoljo tega, ker je nosil plamenico svetlobe v očeh nevednosti, moral zgoreti na grmadi.

Nikar ne mislite, da je za svoje odkritje plačal z življenjem samo italijanski filozof Giordano Bruno, ki je v 16. stoletju prepričeval svoje brezmejno verne rojake, da obstajajo na drugih planetih tudi živa bitja in morda celo razvitejša od nas, da je vesolje neskončno in da se večno giblje.

Zato je moral zgoreti na grmadi.

Človeka so sicer sežgali, niso pa mogli sežgati kali dvoma, ki jo je veliki Giordano vsadil v glave svojih sodobnikov. Oblast je namreč vedno zmotno mislila, da če koga usmrti, odstrani tudi ideje, ki jih je širil. V vsakem razdobju so velike razumnike, ki so se oblasti zdeli nevarni, kaznovali na takrat običajen način, bodisi da so se jih fizično znebili ali pa so jih duhovno uničili, kar je skritejša in na videz manj boleča metoda, po krutosti pa nič ne zaostaja za prvo.

Vrnimo se k industrijskim revolucijam in poskušajmo se zamisliti v čase, ki so bili za takratne sodobnike hudo resni.

Že kmalu po tem, ko so začeli uvajati prve parne stroje v proizvodnjo, se je pokazalo, da stroj postopno izrinja delavca iz delovnega procesa. Ta zdaj ni več opravljal vsega dela, ampak samo še posamezne, manj zahtevne in tudi lažje operacije. Posledica je bila, da so tovarne lahko zaposlovale tudi ženske in otroke, ki so bili vedno slabše plačani od moških. To so bili časi, ko so delavci v Angliji uprizarjali množične pohode na tovarne, skladišča in stroje ter jih razbijali, saj so krivdo za svoje nazadovanje

valili na tovarno, ne na njenega lastnika. Upor se je začel, ko je delavcu Nedu Luddu prekipelo. Ob neki mojstrovi zahtevi se je spravil nad stroj za pakiranje nogavic in ga povsem razbil. To je bila iskrica, ki je zanetila požar, ki ga danes poznamo kot ludditsko gibanje.

Na naših domačih tleh so bile razmere vedno skromnejše. Revolucije pa, ki so prihajale z zamudo in po ovinkih, so bile po moči odpora proti napredku

znanosti prav tako zagrizene kot drugje.

PROTI PRVI . . .

Preden se je pri nas pojavil prvi vlak na parni pogon, so se po naših mestih širile vznemirljive govornice. Ljubljansko časopisje je pred prihodom vlaka pisalo takole:

„Štirideset kilometrov na uro (kolikor je znašala takratna hitrost vlaka) je za človeka, ki bi se moral premikati s tako brzino, smrtno nevarno. Iz povsem fizioloških razlogov bi to pomenilo zanj zadušitev. Vlak ne bo nikoli nadomestil konjske vprege!“

To so pisali takrat, ko je drugje vlak že veselo drdral. A ne glede na to dejstvo so se ponekod enostavno uprli, da bi vozil črni peklenšček skozi njihov kraj.

PROTI DRUGI . . .

Ko je parni vlak kot predstavnik prve industrijske revolucije že povsem obvladoval prostranstva evropskih in ameriških držav in bi marsikdo trdil, da pripada prihodnost novim in novim delavam parnih naprav, se je kot znanilec druge industrijske revolucije pojavila elektrika in z njo vse naprave, ki jim še danes ne vidimo konca.

Tako kot drugje po svetu je prinesla tudi k nam nove gospodarske odnose in spremembe v družbi.

Leta 1914, malce zapoznelo, a vendarle, je začel poskusno obratovati prvi agregat hidrocentrale na reki Zvršnici na Gorenjskem — nekaj pozneje pa je stekel po daljnovodih tudi električni tok.

Elektrarna, pišejo zapisi, je imela povsod nasprotnike, čeprav so oblasti na razne načine prepričevale ljudi, da je ustrežnejša, kot so parni stroji, ki so bili takrat najpomembnejše pogonsko sredstvo. Bitke so bile neizprosne — zlasti tovarnarji so se zbalili za novo „konkurenco“,

zaradi katere bi morali odstraniti še neizrabljene stroje na parni pogon. A tudi zagovorniki nove tehnologije se niso dali. Takole so pisali:

„Obrekovalcem Završnice! Vse slabo ste že govorili o Završnici. Kradli ste ji čast, češ da je nestanovitna in zanikrna. Zdaj pa bo prišla doli. Ona je močna in huda. S 40.000 volti napetosti bo prišla v Ljubljano. Kdor se ji ne bo spoštljivo približal, se bo kakor od strele zadet zvrnil po tleh. Take klofute se na Kranjskem še niso delile.“

Završnica daje danes 5 milijonov kilovatnih ur letno. V osemdesetih letih so obnovili le navitje obeh generatorjev in jo preuredili na daljinsko upravljanje.

Električni tok naj bi poganjal novo tehnično sredstvo – tramvaj. Vendar tudi tu ni šlo vse gladko. Takole so pisali:

„Petnajst kilometrov na uro (kolikor naj bi bila hitrost tramvaja) je zdravju škodljivo. Ta hitrost in vpliv električnega toka iz žic povzročajo krvavitve iz nosa, damice pa pri taki brzini omedlevajo. Tramvaj pa bo plašil tudi vole in konje na ljubljanskih ulicah. Narastlo bo število prometnih nesreč.“

PROTI TRETJI ...

Zdaj prihaja tretja znanstveno-tehnološka revolucija in videti je, da se iz preteklosti nismo dosti naučili. Naši strahovi niso nič drugačni od tistih, v katerih so živeli naši predniki. Upati je, da se bo tudi to pot našla rešitev. Ta bi morala biti trajnejša in trdnjša za človekov obstoj in njegovo dostojanstvo.

Da ostanemo zvesti našemu pohodu skozi čas, moramo tudi zdaj prislunhati sodobnim ljudem, ki imajo za svoj strah trdnjše oporne točke kot kdorkoli pred njimi.

Znanstveniki, ki se ukvarjajo z medsebojnim delovanjem znanosti, družbe in tehnologije, pa tudi razmišljajoči posamezniki opozarjajo pred prihodnostjo, ki nam jo pripravljajo znanstveni

dosežki. Nova tehnologija, v ozadju katere stoji mikroelektronika, bo ogrozila stotine poklicev. V nekaj desetletjih ne bo več poklica strojepiske, tajnice, v precejšnji meri bo mikroelektronika nadomestila učitelje, novinarje, zdravnike – v industriji bodo med prvimi izumrli varilni in številni drugi poklici, ki so za človekovo zdravje nevarni.

Tako nam tudi tretja znanstveno-tehnična revolucija prinaša nove pretrese. Ljudje se boje in

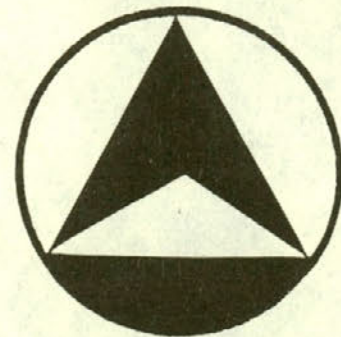
tudi z odpori se že srečujemo. Zagotovo gre le za prehodne pojave. Tako kot je druga industrijska revolucija odpravila vrsto poklicev, od furmanov, sedlarjev, kolarjev, pa je odprla mnogo novih, tako se utegne zgoditi tudi s tretjo. Le do kvalitetne razlike bo prišlo. Novi poklici bodo od delavcev terjali mnogo več znanja, to pa bo zahtevalo višjo izobrazbeno raven.

Pripravil:
Anton Beovič

SKLADIŠČE GOTOVIH IZDELKOV

Skladišče gotovih izdelkov je prostor, kjer naši izdelki čakajo, da jih prevzamejo kupci. V skladišče pridejo takrat, ko so po mnenju kontrole dokončani, tako, da imamo tu zares samo dobre izdelke. Ob prejemu kontroliramo količino, jo zaenkrat

še zabeležimo v kartice, tako, da stalno vemo, kakšno je številčno stanje v skladišču. Ker je izdelek „dokončan“ šele takrat, kadar ga kupec dobi in plača, ga je potrebno še odpremiti. Po predhodno napisani dobavnici se izdelki odpremljajo po pošti, že

leznici, dostavo ali celo z lastnimi prevzemi. Naši izdelki so zelo različni, tako da je tudi embalaranje in odpošiljanje zelo raznoliko. Pošiljke gredo na vse konce države in ker povsod ni pravega odnosa do tovara, tudi embalaranje ni vselej najbolj posrečeno. Krivci za to smo zaenkrat še vedno v ekspeditu, čeprav izdelki tudi konstrukcijsko včasih niso najbolj rešeni. Vendar, če se za napake ve, se jih da tudi odpraviti.

Delo samo je zanimivo in pestro. V začetku meseca po malem

predahu lepo utečeno prihajajo izdelki v skladišče, ko pa se mesec prevesi v zadnjo tretjino in se začne planiranje zgoščevati, tedaj imamo vsi polne roke dela, da komaj uspemo odposlati vse naročeno. Delo se ponavlja iz meseca v mesec približno enako.

Kakšnih zelo slabih točk, zaradi katerih bi bilo delo oteženo ni, ne vidim pa tudi kakšnih posebno svetlih, ki bi nam delo zelo olajšalo. Napredek je sicer opazen, vendar viden v daljšem obdobju.

Slavc Cankar

JULIJ—AVGUST

»ČAS DOPUSTOV«

Tudi letos kot vsako leto nas je večina delavcev iz Kladivarja bilo med dopustom na morju. Tokrat smo imeli možnost preživeti sedem ali deset dni na otoku Rabu, v Ladinem Gaju ali v Stinici. Rab je že naša stara točka. Drugi dve letovišči sta pa letos bili novost v počitniškem programu Kladivarja. Zato smo zaprosili dva naša letoviščarja da strneta vtise iz naših novih kapacitet.

LADIN GAJ — Marjan ŠORLI

Dobri dve uri od doma leži

med Umagom in Novigradom obmorsko letovišče avtocamp Ladin Gaj. Naša delovna organizacija si je ta kraj izbrala za oddih in rekreacijo naših delavcev.

Turistično naselje avtocampa Ladin Gaj nudi svojim obiskovalcem moderno opremljen trgovski center, ambulanto, restavracijo in pokrito teraso za vsakodnevne plese in zabavne večere. Poleg tega nudi tudi urejene sanitarne prostore s toplo vodo, športne

terene, šolo surfanja, izposojevalnico čolnov, tenis igrišča ter manjšo luko za čolne in jadrnice.

Naši dve prikolici sta si naši prostor v prijetni senci pod košatimi hrasti blizu sanitarnih prostorov in sodobno urejene restavracije s trgovino v neposredni bližini plaže. Restavracija leži tik ob plaži in nudi obiskovalcem prijeten oddih in pogled na morje. Prikolici sta nekoliko tesno postavljeni, malo je vmesnega prostora za parkiranje avtomobilov, tudi drugače jih je načel zob časa, zato so na njih potrebna nekatera obnovitvena dela.

Čistoča je na dobri ravni, saj za sanitarije skrbi čistilka od jutra do večera in tudi na plaži deluje prijetno čisto okolje. Trgovina je izredno dobro založena, cene so podobne našim, postrežba je solidna.

Poskrbljeno je tudi za naše najmlajše. Tik ob plaži v prijetni senci so urejene gugalnice in peskovnik za naše malčke, ki se lahko igrajo v neposredni bližini plaže.

Z letovanjem sem bil zadovoljen in želim, da bi tudi v naprej naša delovna organizacija našla prostor v tem prijetnem istrskem obmorskem letovišču.

STINICA — Jožica ERZNOŽNIK

Vsi vemo, da smo v letošnjem letu pridobili nove počitniške zmogljivosti v Stinici pri Jablancu.

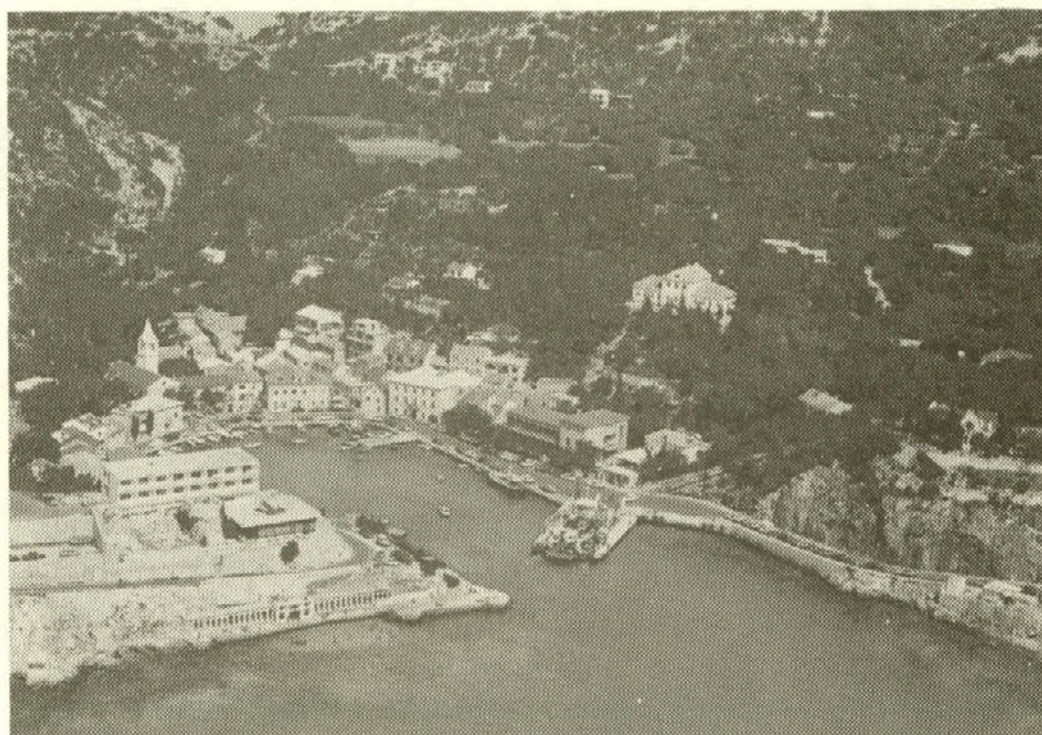

Pisati o tem, kar je bilo že vsem znano preden smo odhajali na dopust v Stinico je verjetno brez pomena. Zase in za svojo družino moram reči, da smo bili nad urejenostjo naselja in naših stanovanj prijetno presenečeni. Stanovanja so opremljena lepo in funkcionalno. Mislim, da nam je vsem, ki smo letovali v Stinici jasno, da je pridobljeno treba tudi paziti.

Seveda smo pred odhodom vedeli tudi to, da preskrba v novem naselju v letošnjem letu še ne bo urejena. Temu primerno smo se „založili“ že pred odhodom. Najosnovnejše smo pa dnevno lahko nabavili tudi v naselju.

Res je, da je morje v Stinici zelo globoko, da je plaže za majhne otroke malo, da ni sence. Pred vročino smo se branili tako, da smo bili v urah najhujše sončne pripeke v stanovanju. Tam se tisti del dneva lahko brez tega, da bi ti teklo od nosu, skuha kosilo. Tisti pa, ki vročino dobro prenašajo lahko tudi čez opoldne ostanejo v vodi.

No gotovo so še druge majhne pomanjkljivosti na katere se pa mi navadno ne oziram, ker smo na dopustu.

Nekaj pa za Stinico vendarle drži. Domačini nad to pridobitvijo niso posebno navdušeni in se temu primerno tudi obnašajo. To pa je že naš jugoslovanski problem, kako se znamo iti turizem. Namesto, da bi turistom ponudili čim več in iztržili od njega, kar se največ da, jim na vsakem koraku kažemo svojo slabo voljo.

Pa vendar. Mi na dopust odhajamo vsako leto zato, da bi se odpočili in odmaknili vsaj za nekaj dni na leto od vsakdanjih

skrbi. Slabo voljo pustimo v Žireh. Na morje ne gremo zato, da bi iskali pomanjkljivosti v naših kapacitetah. Dopust si prilagodimo svojim željam in potrebam. Do sedaj smo se vsako leto zadovoljni vračali domov.

Čisto na koncu bi rada dodala še to: ponudimo te kapacitete v pred in po sezoni tudi našim upokojevcem. Tudi v tej pridobitvi je vtakano njihovo delo.

Pripravil:
Brane Šubic

PODELILI SMO JUBILEJNE NAGRADE

15 let — kaj je to v človeškem življenju? Kljub temu, da sama številka res ni velika, pa toliko let že nekaj pomeni. Še posebno, če toliko časa delaš v nekem kolektivu, med istimi sodelavci, ki ti postanejo že tako domači, da bi jih težko zapustil. Tako tudi menijo vsi naši jubilarji, ki so za 15 let dela v naši delovni organizaciji prejeli nagrado — ročno uro. In res, kdor toliko let živi z nekim podjetjem, čuti do njega neko posebno pripadnost in ne samo to. Vsak, ki je tako dolgo ostal tu, je prispeval svoj pomemben delež k razvoju našega Kladivarja. Vsi jubilarji se še dobro spominjajo, kako je bilo tedaj, ko so prišli v Kladivar; do danes pa se je mnogo spremenil

Dobitniki jubilejnih nagrad ob 15 letnici delovne dobe v naši DO — skupinski posnetek

lo. Tudi to je skupna, a vendar ugotovitev vsakega posameznika.

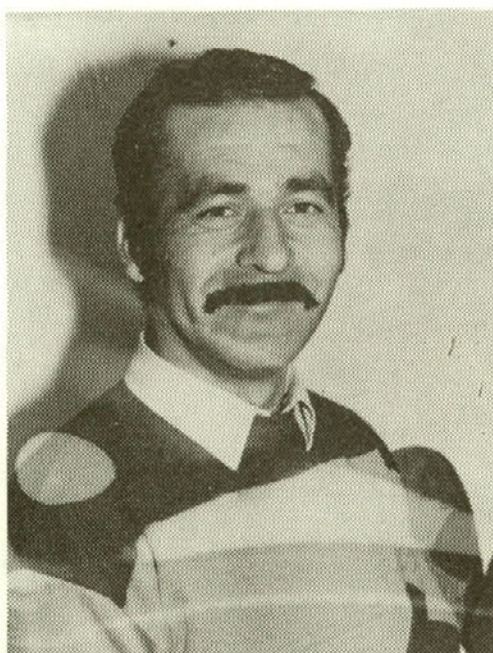
STANE KAVČIČ

„Ne bom govoril. Vsi me dobro poznate in res ne vem, kaj naj bi novega in zanimivega povedal,“ se je izmikal Stane, vodja izmene v obdelovalnici. „Če je že potrebno, napiši nekaj o meni, saj vse veš.“ je še dodal in pri tem je ostalo. Pa čeprav Stane ni osebno izjavil svojih občutkov ob jubileju, lahko vseeno o njem zapišemo nekaj, kar je dosegel v teh petnajstih letih v naši delovni organizaciji s pridnostjo in sposobnostjo pri svojem delu. Približno deset let je opravljal razna dela za stružnico potem pa, ko je ob delu končal še delovodsko šolo, napredoval za mojstra v istem oddelku. Stane se je z izrednimi rezultati dokazal tudi izven delovne organizacije na tekmoivanju kovinarjev.

JOŽE KLEMENČIČ

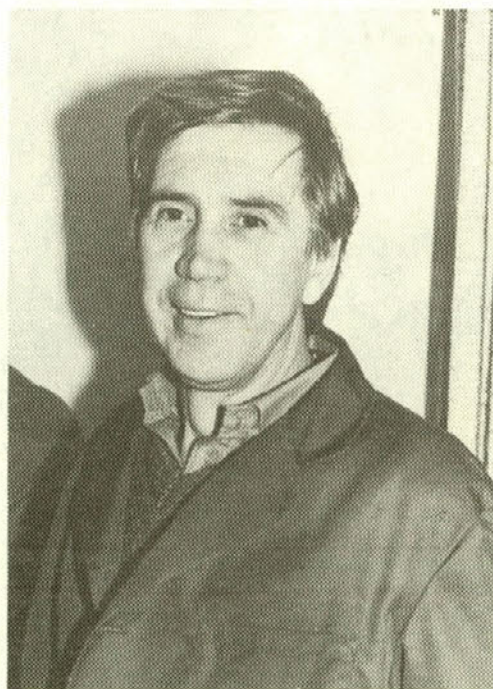
V Kladivar je prišel kot strojni ključavničar iz Litostroja, kjer se je izučil. Svojo delovno pot v naši delovni organizaciji je začel v montaži, vendar pa je kmalu to delovno mesto zamenjal z opravljanjem del in nalog v kontroli kot procesni kontrolor, katera opravlja še danes. Jože pravi, da je 15 let dela v Kladivarju minilo

z veliko naglico. „Če z veseljem opravljáš svoje delo in rešuješ razne probleme, ki se pojavljajo, ti čas teče hitreje. Po toliko letih postaneš res pravi Kladivarc in se počutiš pripadnika delovne organizacije“ je pripovedoval Jože, ki tudi meni, da se sedaj ne bi več zaposlil drugod.

PAVEL LIKAR

„Da tako je, 15 let starejši smo in drugače gledamo na marsikaj kot pred leti,“ je šaljivo začel svojo pripoved Pavel. „Tudaj v Kladivar pravzaprav nisem prišel za stalno, temveč sem prišel samo malo prevedriti, toda potem sem ostal in vesel sem, da sem prišel v to delovno sredino.“ Tudi Pavel je delal najprej v montaži, nato pa v skladišču materiala. Ob delu je končal srednjo ekonomsko šolo in tako pri-

stal v prodaji. Pravi, da se je delovna organizacija v vseh teh letih ukvarjala z večjimi ali manjšimi težavami, kar pa smo pravzaprav skozi vse stopnje razvoja tovarne uspešno reševali, pa čeprav velikokrat ob pomanjkanju sredstev. „Prav značilna razvojna pot nas je pripeljala do današnjega nivoja, kar je gotovo poročstvo za uspehe tudi vnaprej,“ je nazadnje še povedal Pavle.

MATEVŽ PEČELIN

Matevž se je zaposlil v Kladivarju še v časih, ko smo pri Gantarju izdelovali šestila, kjer je opravljal dela na frezalnem stroju. Čeprav je nekaj časa tudi prekinil delovno razmerje v naši delovni organizaciji, pa se je kmalu vrnil in zopet začel opravljanje frezalna dela v stari „štali“ in potem v novi hali. Kasneje se

je zaradi zdravstvenih razlogov preselil v oddelek montaže hidravličnih komponent, kjer je še danes.

„Da, v Kladivarju smo dosegli velik napredek, če pomislimo, kakšne razmere za delo so bile v prejšnjih delovnih prostorih“, razmišlja Matevž. „Tudi strojni park se je zelo razširil, je zelo sodoben in sploh smo veliko dosegli“, navdušeno pripoveduje Matevž.

„Vesel sem tudi, da se delovna organizacija na tak način spomni na nas, saj tako poleg nagrade dobimo tudi moralno priznanje, da smo s svojim delom tudi mi nekaj pripomogli k razvoju tovarne.“

JOŽE ŠUBIC

„15 let je sicer dolga doba, vendar če pomislim, da jih bo preteklo še najmanj enkrat toliko predno se bom upokojil, potem je še mnogo pred menoj“, je začel svojo pripoved Jože. Po poklicu je pleskar in zato je tudi začel svojo delovno pot v Kladivarju v lakirnici. Spominja se, da so bili tedaj pogoji za delo na takratnem „britofu“ zelo težki, ker seveda prostor ni bil namenjen za taka dela. „Ob nalivih je v prostor vdrla voda in smo si pomagali z deskami, da smo lah-

ko delali“, z nasmehom pripoveduje Jože. „Seveda so se razmere z leti izboljšale do današnje nove

lakirnice, katere smo lahko veselili.“ Jože se je zaradi zdravstvenih razlogov pred nekaj leti preselil v skladišče orodja, kjer je sedaj zadovoljen. Seveda pa vidi pri svojem delu še razne pomanjklivosti, ki jih bo potrebno odpraviti. Skladišče bo kmalu premajhno za vsa različna orodja, ki jih mora ta prostor sprejeti. Še mnogo več bi seveda Jože lahko povedal. Toda za konec je dodal le še to: „Pohvaliti moram delovno organizacijo, da se na tak način oddolži delavcem za 15 letno delo in želim, da ostane tako še naprej“.

To so povedali naši jubilaranti. Kot sem napisal že na začetku; s srcem in dušo so postali pravi Kladivarci in ni jim vseeno, kaj bo z našo delovno organizacijo v prihodnosti. Naj zaključim z mislijo enega izmed njih: „Dokler ne bomo vsi člani kolektiva čutili, da smo Kladivarci, da moramo s to organizacijo živeti in se zanjo boriti, toliko časa ne bomo dosegli popolnega uspeha.“

Našim jubilarantom pa seveda želimo še mnogo delovnega elana in da bi s svojimi izkušnjami, ki so si jih nabrali v vseh teh letih, še naprej prispevali k našemu skupnemu cilju – čimbolj in čimkvalitetnejši proizvodnji.

Pripravil:
Ciril Kacin

V jesenski številki našega glasila vam želimo predstaviti zopet dva upokojena člana našega kolektiva. To sta Franc in Marija Štremfelj.

Pot, ki pelje do njune domačije ni najlepša. V zimskem času je bilo precej hudo priti do delovne organizacije točno ob določeni uri. Ljudje, ki so v neposredni bližini si tega niti predstavljati ne morejo. Seveda, tov. France in Marija se nista pritoževala, z velikim veseljem sta prihajala v našo delovno organizacijo. Prihajala sta in odhajala, prislužila nekaj denarja in ustvarila lep dom, ki stoji na južni strani Žirovskega vrha.

Tov. France Štremfelj nam je pripovedoval takole:

V delovni organizaciji KLA-DIVAR sem se zaposlil predvsem zato, ker mi je kovinska stroka najbolj ustrezala. Ni pa bil to edini razlog, tudi življenjski pogoji so postali taki, da je bilo potrebno nekam, kjer si zaslužil nekaj denarja.

Takoj po osvoboditvi mi je Kmetijska zadruga dala nekaj upanja. Prideloval sem semenski krompir, travno mešanico in še marsikaj, a na koncu ni bilo pravega rezultata. Ves ta trud mi ni dal toliko, da bi lahko dostojno preživel svojo družino.

Ko sem prišel v delovno organizacijo KLADIVAR pa so se pričeli drugi, lahko rečem lepši časi. Zelo rad se spominjam prvih delovnih dni. To je bilo v Novi vasi in moj mojster je bil tov. Franc Potočnik. Bil je zelo strog, tudi bal sem se ga, a vseeno bil je dober mojster. Opreme je tudi primanjkovalo, vem prvi delovni dan nisem imel niti stola, tako sem si poiskal kar en zaboj, da sem se lahko vsedel in pričel z montiranjem.

V delovni organizaciji sem bil zaposlen vse do upokojitve. Vsega skupaj je bilo 23 let. V tem času sem opravljal različna dela. Na samem začetki sem bil v montaži, nato sem delal pri plastičnem stroju. Tam sem se ponesrečil, potrgalo mi je prste. Ko

Z NAMI ŽIVIMO

sem se pozdravil sem bil lanser, to pa je bilo za tiste čase, ko še ni bilo viličarjev in ostalih pripomočkov pretežno delo. Kajti ročno prekladanje in prenašanje težkih zabojev je bil pa res velik napor. Nato sem postal skladiščnik polizdelkov, zadnja leta pred upokojitvijo pa skladiščnik končnih izdelkov. Vsa dela sem rad opravljal, a zadnje delo, po pravici povedano, mi je bilo najbolj všeč.

Med tem časom pa so nastopila tudi leta, ki niso bila najbolj lepa. Za mene je bilo najhuje takrat, ko smo se preselili iz Nove vasi v prenovljene bivše hleve. Pričela se je prisilna uprava, dela je primanjkovalo, menjal se je program dela. Tudi to je minilo, prebrodili smo težave in KLADIVAR je pričel zopet rasti.

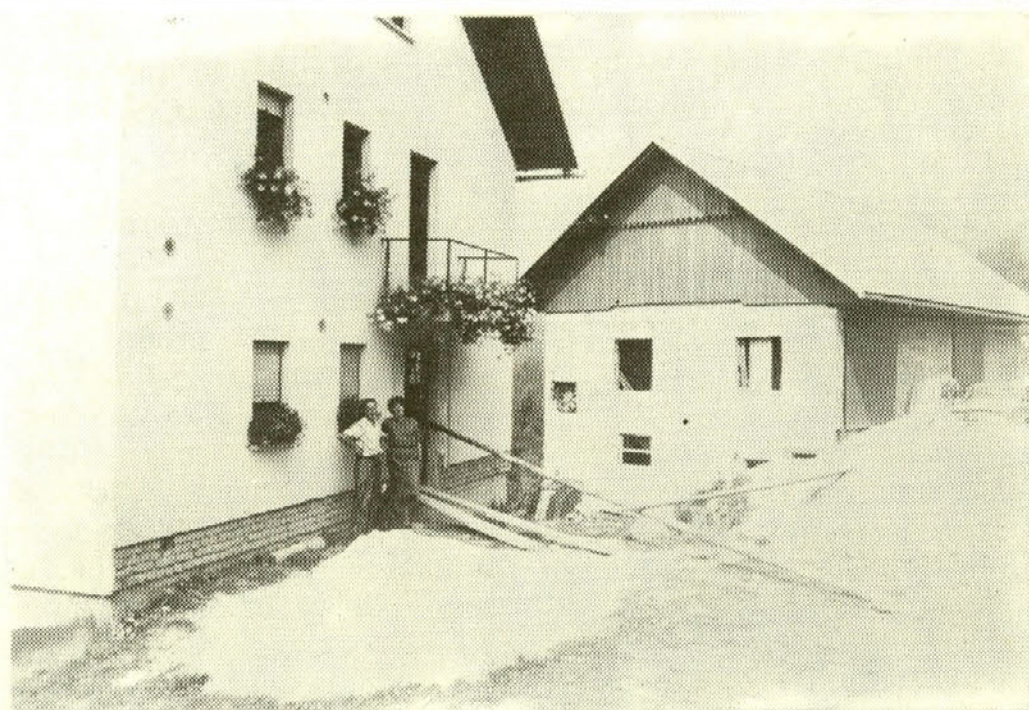
Delovno vzdušje pa se je menjalo, na samem začetku zelo harmonično, čez nekaj let pa se pričel razkroj, posamezniki so si hoteli napeljati vodo v svoj mlin, ko se je ugotovilo, da to ne bo šlo pa smo zopet postali kot ena družina. Več je bilo discipline in reda lepše je bilo delati.

Sedaj, ko poslušam in berem o uspehih te delovne organizacije, si kdaj mislim, lepo bi bilo še delati in če bi bilo potrebno bi takoj priskočil na pomoč.

Dela pa mi tudi doma ne zmanjka. Zaradi majhne pokojnine sem skoraj prisiljen obdelovati polja in rediti živino. Moj moto pa je tudi to, „delo krepi človeka“ in delo mi je v veselje in kratek čas. Na samem koncu pa bi rad vsem tistim mladim in starim, ki boste utegnili prebrati ta članek rekel tole: Posnemajte starejše, tiste, ki so delavni, če opazite kako napako jih opozorite, ne jo sprejeti. Spoštujte delo in delovne ljudi. Če si boste znali ohraniti delo, bo denar, to pa je vir vseh dobrin.

Tov. Marija Štremfelj pa nam je pripovedovala takole:

Moja življenjska pot je bila drugačna od moževe. Že od otroških let naprej sem si želela, da bi se lahko zaposlila. A življenj-

Upokojenca France in Marija Štremfelj pred svojo hišo

ski pogoji so bili težki, moja želja se ni hotela uresničiti dolga leta.

Kot otrok sem proti svoji želji morala ostati doma na kmetiji. Doma so bili starši in morala sem skrbeti zanje in trdo delati. Ko sem postala mati pa so postale še večje skrbi. Otrok namreč ni imel kdo varovati, za vrtec pa ni bilo pogojev, vsaj na začetku ga še ni bilo, pa tudi pot do njega je bila predolga. Dolga leta mojega življenja so bile samo želje po zaposlitvi, drugega nič. Na pobudo Kmetijske zadruga pa sem se končno leta 1974 zavarovala. Na njihovo pobudo sem si kupila nekaj let, te pa je bilo treba dobro plačati. Da sem lahko plačala ta leta sem dobila kredit. Prišel pa je čas odplačevanja, posestvo mi ni dalo dovolj, zato sem bila prisiljena, da se zaposlim. Namesto, da bi delala zadnja leta pred upokojitvijo, sem komaj pričela.

V delovni organizaciji KLADIVAR sem bila zaposlena dve leti. Moje delo je bilo v montaži. Z delom sem bila zelo zadovoljna. Bilo je zelo lepo in sama pri sebi sem razmišljala, kako lepo bi bilo, ko bi bila takrat stara 30 let. Tudi moj mojster tov. Kristan Anton je bil izredno dober in razumevajoč, še danes sem mu hvaležna za to.

Kar se pa tiče zaslужka bom rekla takole, ni bilo ne malo ne

veliko, takrat so bili srednji časi — zlata sredina, bi lahko rekla. Vse skupaj pa je trajalo premalo časa, da bi lahko pravilno ocenila.

O delovnem vzdušju pa menim takole, razumeli smo se z mladimi in starejšimi, upam, da se nisem zmotila, vsaj moji občutki so taki. Z vsakim, ki je bil pripravljen govoriti z menoj, sem se rada pogovarjala. Stvari, katere me niso zanimale pa sem pustila pri miru.

Zelo rada sem hodila delat. V moji glavi so še vedno misli, zakaj nisem mlajša, to bi bil pogoj, da bi lahko še delala v delovni organizaciji KLADIVAR.

Seveda mi tudi doma ne zmanjka dela. Poleti ga imam polne roke na polju in v hlevu, da o gospodinjstvu niti ne govorim, saj vsaka gospodinja ve, da v hiši nikoli ne zmanjka dela. V hlevu nama muka sedem glav, to pa je za najino posestvo kar precej. Včasih si vzamem tudi kakšen dan, dan brez dela, takrat grem na izlet, rada si ogledam skrite lepote naše domovine. Mladim pa tole, cenite delo, pred leti ga ni bilo, ni bilo dela ni bilo zaslужka. Poskusili in prestali smo vojno, sedaj je mir. Učite se ceniti lepote in dobrine, ki se sedaj ponujajo vsem.

Pripravila:
Julijana Leskovec

OB ODHODU V POKOJ

V sredo, dne 15. 7. 1987, se je pri odhodu v pokoj od naših dveh sodelavcev, Bogomirja Cokana in Zofije Jereb, v imenu delovne organizacije, poslovil direktor Rado Bogataj. V imenu delovne organizacije jima je zaželel, da bi zasluženi pokoj uživala v sreči in zadovoljstvu in da bi se tudi v tem obdobju še videvali in srečevali.

Krvina Pavel

ALI SE POZNAMO

Predstavljamo vam Lucijana ROJCA – ličarja v oddelku lakirnice

Dolgo sva se iskala. Ne vem ali je res, da smo tako zaposleni, da nimamo časa za nobeno stvar več in postorimo le še najnujnejše. Toda tudi naš časopis je nujna stvar, zato ni bilo druge izbire, kakor da se z Lucijanom Rojcem srečava in pogovoriva.

Res, da je v Kladivarju že šestnajst mesecev in ga večinoma že poznamo, vendar človek, ki pri-

de v naš kraj iz drugega okolja, drugih navad in običajev, lahko pove marsikaj, kar nas bo gotovo zanimalo. Lucijan je sicer trdil, da nima kaj povedati, toda ko sva se končno le dobila v lakirnici, kjer opravlja svoje delo, je spregovoril tudi o sebi, svojem domačem kraju, Žireh in Kladivarju.

V Žiri je prišel iz Loke pri Šentjerneju na Dolenjskem. V naš kraj ga je, kot pravimo, pripeljala ljubezen, saj ima tu dekle Nado, ki je prav tako zaposlena v Kladivarju in imata petletno hčerko. Skupaj živijo pri Nadinih starših in poleg službe pomagata pri obdelavi manjše kmetije, tako da je tudi čas, ko nista v službi, lepo zapolnjen. Sicer pa je Lucijan izučeni avtoličar in je ta svoj poklic v pravem pomenu besede najprej opravljal v IMV v Novem mestu, kjer je kar polnih osem ur na dan vrtel pištolo in barval avtomobile. Tako si je pridobil veliko izkušenj in je zato več tudi tega opravila. Drugače pa pravi, da je bilo delo v IMV precej dolgočasno in predvsem zdravju preveč škodljivo, pa čeprav je bila ventilacija in prezračevanje pri lakiranju avtomobilov dobro urejena, toda človek kljub temu pri tem delu stalno vdihava strupene pline, kar zelo vpliva na zdravje. Včasih, pravi, je imel občutek, da ima polna

pljuča hlapov, zato tega ne bi hotel več opravljati.

To je tudi eden izmed vzrokov, da je zapustil IMV in se zaposlil v Pionirju v Novem mestu, kjer je delal pri elektroinstalaciji. Tu mu je bilo sicer bolj všeč, toda kaj ko so pota življenja taka, da so ga privedla v Žiri. Nad tem se trenutno niti ne pritožuje, saj mu je delo v Kladivarju všeč, zadovoljen pa je tudi s sodelavci.

S plačo v lakirnici niso najbolj zadovoljni in pravi, da bi glede na delovne pogoje in pomanjkanje teh delavcev bila lahko nekaj višja. Toda res, da denar pomeni veliko, vendar ne vse in če je človek drugače zadovoljen, je tudi to nekaj. Seveda pa še nihče ni dejal, da je vse idealno in to ve tudi Lucijan. Samoupravno življenje in drugo v Kladivarju ga zaenkrat še ne zanima toliko, zanj je važnejše, da svoje zaupanje mu delo dobro opravlja, nato pa se kar dobro spozna in kot sam pravi, mu gre tudi od rok.

V lakirnici so trenutno trije delavci, ki lakirajo hidravlične agregate, elektromagnete, vibratorje in sploh vse, kar je potrebno. Kar zahtevna faza bi lahko rekli, predvsem pa je prav od njihovih rok odvisen končni izgled izdelka, ki ga je potrebno pred lakiranjem dobro pripraviti in očistiti. Lucijan meni, da

kljub sodobni novi lakirnici še niso delovni pogoji najboljši. Rabili bi poseben prostor za pripravo izdelkov in potem za lakiranje, saj se pri pripravi onesnažuje zrak s prahom, ki pa slabo vpliva na lakirano površino. Drugače pa, kot vemo, veljajo za te delavce v lakirnici zelo stroga pravila o požarni varnosti, ki jih morajo tudi dosledno upoštevati, saj bi le majhna neprevidnost lahko povzročila velikansko škodo. Da se teh pravil res tudi držijo, sem se sam prepričal ob mojem obisku, saj kadijo le izven prostorov lakirnice. Drugače pa Lucijan pravi, da gotovo ne bo nikdar postal pravi Žirovec. V sebi je še vedno Dolenjec in zato se konec

tedna pogosto vrača v rodne kraje, kjer ima še oba starša ter mlajšo sestro in brata. Tudi stare prijatelje in znance, pravi Lucijan, je treba obiskati, da se malo poveselijo in pokusijo kako dobro kapljico, ki jo v njegovem domačem kraju ne manjka. Za tisto okolje je namreč najbolj značilen čviček in šmarnica. Lucijan je sicer dejal, naj o vinu nikakor ne pišem preveč, ker bo izgledalo, da je potem največji „kronik“, toda kdo ne poskusi ali vsaj ne spregovori rad o žlahtni domači kapljici, še posebno, če je del njegovega rojstnega kraja, če je pečat njegove mladosti.

Tako sva kramljala z našim žirovskim Dolenjcem, ki Žirovec

ne bo, kot je že omenil. No mogoče res, toda z leti se človek spremeni, privadi in mu kraji in ljudje prirastejo k srcu. Seveda pa to ne velja za vsakega, zato je ugibanje o tem, kaj bo prinesel čas, nesmiselno. Rajši mislimo na sedanost, seveda pa ob tem zaželimo Lucijanu, da bi se počutil med nami čim lepše, čim bolj domače, kar pa ne pomeni, da ne bi z veseljem še naprej obiskoval svoje kraje, sorodnike, prijatelje in znance ter iz teh vezi črpal moč, ki mu bo dajala voljo in pogum za spopadanje z morebitnimi težavami, ki jih prinaša privajanje na novo drugačno okolje.

Ciril Kacin.

OBJAVLJAMO

Danes in v prihodnjih prispevkih bomo pregledali delovanje Loškega muzeja, ki skrbi za varovanje in zaščito premične kulturne dediščine v občini, medtem ko za nepremično dediščino skrbi Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo. Poleg tega pa muzej s svojimi zbirkami osvetljuje podobo domačega kraja v preteklosti in sedanosti in tako izpolnjuje vlogo, ki jo kot lokalni muzej ima – da je prezentant identitete nekega kraja oziroma regije.

Loški muzej je lokalni muzej splošnega ali kompleksnega tipa, ki ga sestavljajo naslednje zbirke: prirodoslovna, zgodovinska, kulturno-zgodovinska, etnološka in umetnostna; geološka in arheološka pa sta v pripravi. Svoje prostore ima v škofjeloškem gradu, kjer so zbirke razporejene v sobah, hodnikih in kapeli.

Razporeditev grajskih prostorov izvira iz prvega desetletja tega stoletja, ko so bila končana preureditvena dela, ki so jih po načrtih Viljema Trea in Janeza Krstnika Molinara izvajale uršulinke celi dve desetletji.

Po letu 1803, ko je prenehala 830-letna vladavina freisinških škofov nad Škofjo Loko in loš-

kim ozemljem, je grad prevzela država, v gradu pa so bili še naprej uradi (davkarija, sodišče, zemljiška knjiga). Leta 1870 je grad kupil industrialec Fidelis Trpinc iz Ljubljane, konec leta 1890 pa je prešel v last Uršulinskega samostana v Škofji Loki. Nove lastnice so dale leta 1892 podreti veliki osrednji stolp na grajskem dvorišču, prezidale vse grajske trakte, in grad prek stopnišča povezale s samostanom. V tako preurejenem gradu so uredile dekliški internat z meščansko šolo in učiteljsišče. Med prvo svetovno vojno je tu delovala vojna bolnica. Med drugo svetovno vojno so grad zasedli Nemci, uršulinke pa izgnali. Po osvoboditvi

je bila v njem bolnišnica za nemške vojne ujetnike do leta 1948, nato pa kazensko-poboljševalni zavod. Leta 1959 ga je prevzela v upravljanje občina in v njem nastala muzej.

SOBA 1 – ZGODOVINA LOŠKEGA GOSPOSTVA

Muzej se pri svojem delovanju omejuje na ozemlje, ki je 830 let tvorilo tako imenovano loško gospostvo pod oblastjo freisinških škofov. Gospostvo je obsegalo Škofjo Loko, Poljansko in Seliško dolino, Loško pogorje, del Polhograjskega hribovja, obronke Jelovice in Bohinjskih gora ter Sorško polje. Ozemlje, ki da-

nes v glavnem sovpada z občinskimi mejami.

V prvi sobi je predstavljeno loško ozemlje z zemljevidom in reliefom, ki ju je ob pomoči učencev izdelal profesor meščanske šole Janez Grum že pred drugo svetovno vojno. Širjenje loškega gospostva in njegovo naseljevanje ponazarjajo fotografije in prevod darilnih listin, ki dokazujejo tisočletno starost Loke in drugih naselij, ter risbe. Maketa dela Sorškega polja prikazuje značilno razdelitev polja v sklenjene proge in Bitnje kot primer obcestne vasi. Diapozitivi predstavljajo portrete šestih škofov iz Freisinga, ki so, med osemindesetimi, ki so vladali podložnikom 830 let, posebej pomembni. Dva med njima sta v Loki tudi pokopana: Leopold (1378 – 1381) v nunski cerkvi in Konrad V. (1411–1412) v staro-loški župni cerkvi. Tu so še: freisinški grb, kip škofa Kordinijana, ustanovitelja freisinške škofije in mavčna odlitka dveh spominskih plošč: plošče škofa Filipa (1498–1541) s kašče in plošča meščana Volbenka Schwarza, ki je vzdana na fasadi hiše Mestni trg št. 4 (stavba SDK).

Arheološke najdbe kažejo, da je bilo loško ozemlje naseljeno vsaj od eneolitika dalje. V času velikega preseljevanja ljudstev, ki jih na pohodih v Italijo ni mogel zadržati niti znameniti limes, grajen med Ilirikom in Italijo od prvega do petega stoletja in potekajoč tudi čez loško ozemlje (Nova Oselica), se je tu naselil slovenski živelj. O tem pričajo slovenska imena še obstoječih naselij, ki jih omenjajo listine iz konca desetega stoletja (npr. Suha). Sčasoma pa je bil vključen na germanski zahod. To se je zgodilo po letu 955, ko so bili Madžari odločilno poraženi v bitki pri Augsburgu. Od tedaj se je tod nemoteno uveljavljal nemški vpliv in uvajal nov družbeni red – fevdalizem. Nemški vladar Oton II. je leta 973 podelil freisinškemu škofu Abrahamu v fevd Loko (današnje Staro Loko), obe dolini in Sorško polje do ceste Jeprca–Kranj.

Za novo upravno središče so škofje izbrali kraj na obronkih Loškega pogorja ob sotočju obeh Sor, kjer so najprej zgradili stolpast grad na Kranclju, kasneje pa še utrdbo na mestu današnjega gradu. V prid nove lokacije so poleg strateških govorili tudi gospodarski in prometni razlogi, saj se je pod utrdbo kmalu razvilo novo naselje, ki so ga za razliko od prvotne Loke (današnje Stare Loke) imenovali Škofja Loka. Gospostvo je upravljal oskrbnik ali glavar, ki je bil škofov namestnik. Pri tem so mu pomagali gradiščani, ki so upravljali Zgornji stolp na Kranclju in odmaknjeni Stari grad pod Lubnikom, protopisarji in kaščar ter kaščarjevi pomočniki. V upravnem pogledu je bilo ozemlje razdeljeno na urade in kasneje na župe. Oskrbnik je vodil načrtno kolonizacijo in skrbel za dotok rente. Pomagali so mu župani, postavljeni iz vrst podložnih kmetov, nad katerimi je imel škof tudi sodno oblast.

Da bi povečali svoj dohodek, so škofje z načrtno kolonizacijo povečevali obseg obdelovalne zemlje. Naseljevali so nove podložnike, ki so krčili gozd in ga spreminjali v obdelovalno zemljo ter ustanavljali nove kmetije. Na obrobje Sorškega polja so že v desetem stoletju naselili svoje rojake Bavarce, ki so se tu kmalu poslovenili. Nanje danes spominjajo le še krajevna, ledinska in osebna imena ter narečje prebivalcev naselij od Starega dvora do Stražišča. V dvanajstem in trinajstem stoletju so v spodnji del Poljanske doline naselili slovenski živelj iz okolice Vrbskega jezera. Prisojen svet pod Ratitovcem pa so kolonizirali koncem trinajstega in v začetku štirinajstega stoletja Tiroinci iz območja Innichena, ki so v nasprotju z Bavarci dolgo ohranili svoje nemško narečje.

Se nadaljuje

Mira Kalan

KADROVSKE VESTI

V času od 16. 6. do 15. 9. 1987 so delovno razmerje z delavci naše delovne organizacije sklenili:

1. Milan Burnik, strugar – pripravnik
2. Primož Pišljarič, strugar – pripravnik
3. Peter Poljanšek, strugar – pripravnik
4. Janez Levec, strugar – pripravnik
5. Ludvik Istenič, strugar – pripravnik
6. Franc Kavčič, strugar – pripravnik
7. Alojz Klemenčič, organizator dela – pripravnik
8. Andrej Logar, strugar – pripravnik
9. Jožica Nemanič, profesor nemškega in angleškega jezika – FPS
10. Tomaž Pečelin, strojni ključavničar – pripravnik
11. Liljana Poljanšek, ekonomski tehnik – pripravnik
12. Iztok Primožič, strojni tehnik – pripravnik
13. Janez Seljak, inženir strojništva – pripravnik
14. Blažka Klemenčič, kuhar – splošni sektor

Iz JLA pa so se vrnili:

1. Matjaž Kumer, strugar, strugar I., II. – PPS
2. Robert Žakelj, orodjar, orodjar II. – TS
3. Miroslav Podobnik, strugar, strugar I., II. – PPS
4. Igor Podobnik, strojni ključavničar, vrtalec I. – PPS

Delovno razmerje z delavci naše delovne organizacije je prenehalo Matjaž Jereb, strojni tehnik – tehnolog II.

V JLA so odšli:

1. Roman Bogataj, strugar, strugar I., II. — PPS
2. Alojz Potočnik, strugar, strugar I., II. — PPS

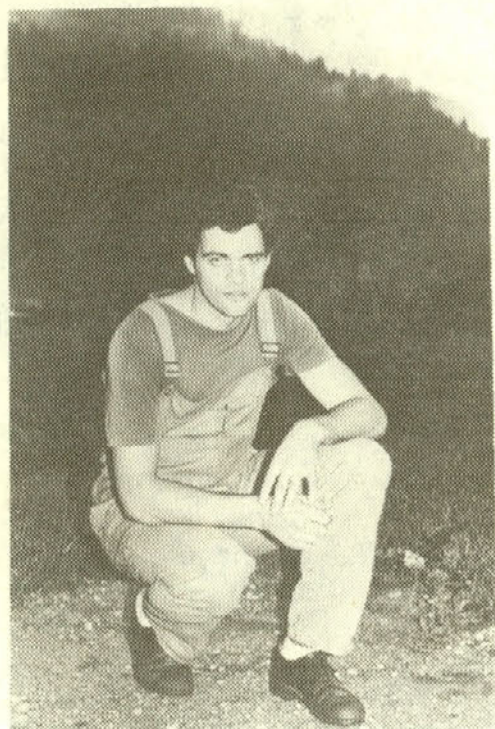
Trenutno je v naši delovni organizaciji zaposlenih 328 delavcev

KADROVIK
Janez Vidmar

ALI SE POZNAMO

ŠPORTNE NOVICE

Piše: SREČO GABER

Vroče poletje ter dopusti so za nami in tudi športniki se bodo sedaj bolj posvetili svojim dejavnostim. V poletnem času je bilo bolj malo tekmovalcev, zdaj pa bodo športna igrišča vse bolj zasedena.

Najpomembnejše tekmovalstvo v tem času, je bilo tretje srečanje kolesarjev ZPS-a. Organizator tretje dirke je bila delovna organizacija Litostroj iz Ljubljane, okrog 100 tekmovalcev in tekmovalk iz osmih delovnih organizacij ZPS-a, pa se je pomerilo na progi STRAHOVICA — KAMNIŠKA BISTRICA, dolgi 8 km. Kolesarji KLADIVARJA so se

tudi tokrat odlično odrezali, saj so na koncu osvojili ekipno 3. mesto. Prvi je bil LITOSTROJ, drugi pa IKOS iz Kranja. Tekmovalci KLADIVARJA so dosegli naslednje vidnejše uvrstitve:

KATEGORIJA ŽENSK NAD 30 let

Majda BOGATAJ 3. mesto

MOŠKI DO 30 let

Igor ALBREHT 4. mesto

Dušan SELJAK 5. mesto

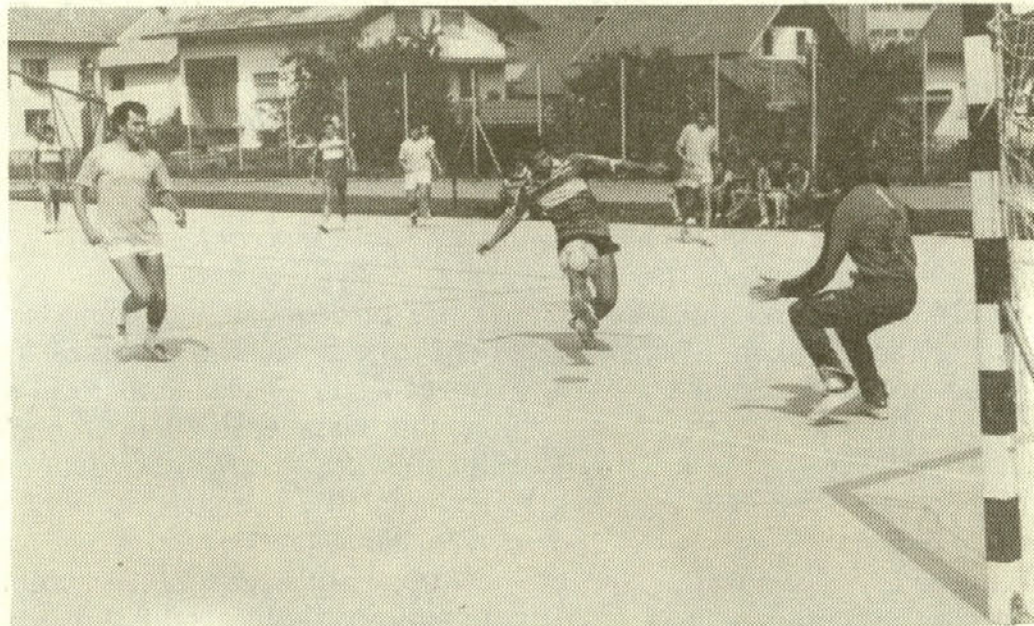
Lado ŽAKELJ 7. mesto

Litostroj se je z organizacijo prireditve zelo potrudil, organizator 4. srečanja pa bo prihodnje

leto delovna organizacija GOSTOL, tako bodo kolesarji tokrat merili moči v Novi Gorici.

Še eno dirko imajo kolesarji prav tako že za sabo, in sicer je to republiško sindikalno prvenstvo, ki je potekalo na progi Škofja Loka — Žiri. Program je bil letos zelo natrpan, zato je večina tekmovalcev iz naše delovne organizacije to tekmo izpustila. Dirke se je udeležil le Cveto Tavčar, ki je v kategoriji nad 30 let zasedel 21. mesto s časom 47.26, medtem ko je zmagovalec dosegel čas 42.51.

Na obisku mladincev METALNE iz Maribora v Kladivarju, so odigrali tudi prijateljsko tekmo v malem nogometu, pomerili sta

Ena od zamujenih priložnosti, ki so jo imeli domači nogometaši

Skupinski posnetek po tekmi

se ekipi mladincev METALNE in KLADIVARJA. Po enakovredni igri v prvem polčasu so bili gostje v nadaljevanju boljši in zaslužen zmagali z rezultatom 2 : 0.

Pričele so se tudi 7. občinske sindikalne športne igre, na katerih sodelujejo tudi naši športniki in športnice. Predvsem težko nalogo bodo imeli moški, ki branijo lansko odlično 4. mesto, medtem ko se dekleta za kakšna višja mesta ne bodo potegovala, borile pa se bodo po svojih zmožnostih in močeh.

Pri moških bodo nastopili v vseh disciplinah, in sicer so to naslednje panoge:

odbojka
namizni tenis
kegljanje
streljanje
plavanje
ekipni tek
šah
mali nogomet
balinanje
kolesarjenje na kronometer

Dekleta bodo nastopila v sledečih panogah:

namizni tenis
kegljanje
streljanje
ekipni tek
pikado

Srečo Gaber

PESMI

BEL PAJEK

*Sinoči se mi je sanjalo
o lepem belem pajku s križem v sredini.
Predel je nitke bolečine in izgube!
Prišel je v srcu
in šel počasi po vsem telesu,
do zadnjih vlaken.
Prekleta je bolela ta pajčevina.
Še v sanjah boli.
Hudiča vendar!
Ne misliti na nič,
nič premišljevat!
Sprejeti laž in biti človek.
Kajti jaz SEM ČLOVEK.
Človek, ki je vreden več kot košček kruha,
ki ga podariš lačnemu,
več kot kozarec vode,
ki jo daš žejnemu.
Človek, ki je česa vreden.
A jaz sem lačna tvojega bistva,
žejna . . . v tvojih besedah bi se utopila.
A ti ne slutiš. Tiho si. Molčiš.
Prekleta, mar si brez duše?
Veš, ta pajek mi je vzbudil strah,
kruti strah in tišči me v srcu.
Bojim se izgube, četudi še dobro vstopil nisi.
Bojim se neizjokanih solza, ki
bodo pekle v grlu in jih ne bo moč
iztisniti iz sebe,*

*ker me veže pajčevina, ki se ne da pretrgati.
Bojim se dejanj,
ki še storjena niso
in četudi me ne ljubiš,
saj je še kje nekdo,
ki čaka nate in te prosi.
Misli na to, ko ne boš imel kaj početi,
jaz sem izgubila upanje.
A čustva so se ohladila,
ker me ne sprejemaš v celoti.
Še te ljubim, to dobro vem,
a ne potrudiš se dovolj
za to ljubezen.
Raztrgala bom to pajčevino,
izkričala dušo iz telesa,
izjokala solze iz grla –
in ljubezen bo zbledela,
postajala bo vse tanjša in tanjša,
dokler ne bo le še majhna pika.
Tista naj pa ostane,
za spomin.
Lep je bil pajek,
ves bel in s črnim križem v sredini.
Sedaj tudi pajek ne
prihaja več v sanje.
Mir.
Tišina.
Še te ljubim,
četudi si le še pika.*

Irena

MLADINSKA STRAN

OBISK MLADIH IZ METALNE

V soboto, 12. 9. 1987 so nas obiskali mladinci iz Metalne Maribor, TOZD Tovarna investicijske opreme. Za obisk Kladivarja so se odločili zato, ker smo se lani dogovorili, da bomo poskušali vzpostaviti trajnejše stike med mladimi v obeh delovnih organizacijah.

Sprejeli smo jih dopoldne pred Zadržnim domom. Sicer malo naokrog (preko Idrije), so se vendarle pripeljali do Žirov. Po obisku prodajalne Alpina smo se skupaj sprehodili po Žireh, ki

Po kratkem razgovoru v jedilnici smo strokovni del ekscurzije zaključili in se odpravili na nogometno igrišče. Mladinci iz Metalne so bili namreč zainteresirani za to, da srečanje poteka tudi v športnem duhu. Že pred tekmo smo dobili od njih spominski pokal (morda so že vedeli, da ga po tekmi ne bomo zaslužili). Tekma je bila zanimiva in v prvem polčasu precej enakovredna. V drugem polčasu pa so se gostje razigrali in izkoristili nekaj priložnosti, kar našim ni uspelo ter zaključili srečanje z rezultatom 0 : 2. Menili so, da so bili naši

hudi vročini se je srečanje zaključilo in vsem skupaj se je prileglo hladno pivo pri Šebjaniču.

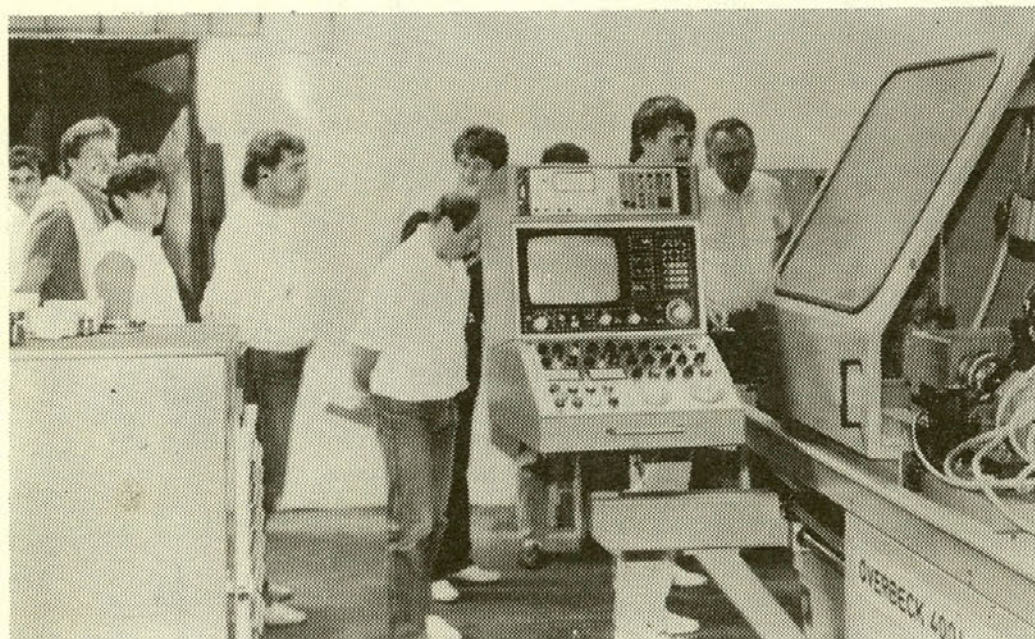
Organizirano je bilo skupno kosilo, da so se fantje še pobliže seznanili med seboj.

Predsednik nam je predstavil tudi njihovo delovanje na kulturnem področju. Imajo posebno glasilo, v katerem objavljajo najboljše prispevke, ki se naberejo v skrinjici, katero imenujejo „Predal kulture“. Povedal je tudi nekaj o njihovi organiziranosti in je poudaril, da se manjše enote lažje povezujejo in delajo, kakor če so mladi razdrobljeni po temeljnih organizacijah. Kljub temu, da jih je številčno mnogo več od nas, imajo prav tako samo določeno število mladih, ki se pridruži njihovim pobudam in ki so pripravljene delati.

Sredi popoldneva so se poslovili od Žirov. Nekaj se nas je skupaj z njimi odločilo še za ogled bolnice Franje. Tudi to je bil zanje zanimiv del izleta. Veseli glasovi so se umirili in vsi so spoštljivo utihnili, ko smo se znašli v temačni soteski, kjer vse nemo priča o trpljenju ranjencev med vojno.

Po končanem ogledu smo se poslovili z zagotovilom, da je bil dan prijeten in da se naše sodelovanje s tem izletom ne bo končalo.

Stana Gantar

so v tem času zelo „primerne“ za ogled.

Nato je sledil strokovni del izleta, ogled Kladivarja. Tovariš Beovič se nam je prijazno odzval na vabilo, da bi bil ob tej priložnosti naš vodič in je poskrbel, da je srečanje potekalo v prijetnem vzdušju. Najprej so se ob kavi v jedilnici seznanili z zgodovino in razvojem Kladivarja do današnjih dni. Po ogledu reklamnega filma smo šli na ogled proizvodnih prostorov. Obiskovalci so si z zanimanjem ogledovali naše stroje in naprave ter pozorno spremljali strokovne razlage. Ogledali so si tudi merilnico in galvano ter bili vidno presenečeni nad čistočo v hali. Menim, da so gostje v kratkem času dobili lepo predstavo o naši proizvodnji in o naši delovni organizaciji nasploh.

nogometaši zanje dokaj trd oreh in mislim, da so bili malce preseščeni, čeprav naši pravijo, da niso dali vsega od sebe, ker so imeli popoldne še eno tekmo. V

HUMOR

ČAS NAGRAD

Živimo v času, ki mu poleg vzdevka, da gre za „moderni“ ali celo „atomski“ čas, lahko mirno pravimo tudi čas nagrad, saj današnji brez nagrad ne opravi- mo ničesar.

Začne se pri rojstvu. Hranilnice in banke zelo rade nagrajujejo novorojenčke s hranilnimi knjižicami. Nagrado so si zaslužili s tem, ker so se rodili na navoletno noč, za prvi maj, za dan republike ali pa ker so pogledali na svet kot tisoči (ali stotisoči) novorojenček tiste porodnišnice, kot dvestotisoči prebivalec mesta, republike države . . .

Kasneje se z nagradami nadaljuje.

„Če boš lepo popapcal kašico, dobiš čokolado.“

(Če zbereš deset sličic iz čokolade pa dobiš avtomobilček.)

Tudi v šolah poznajo nagrajevanje: učenec, ki ima odlično spričevalo, dobi knjigo. Obrtnikov sin, ki je sicer komaj zlezel pa kolo ali kar moped.

Nagrada v tem obdobju je lahko vse: obisk kina, gledanje televizije (to se mi zdi bolj kazen), izlet (najmanj v inozemstvo), večja žepnina in v izjemnih primerih celo smučarska oprema.

Nekoliko starejša dekleta gredo lahko zvečer — če so zelo pridna — v disko. Tista, ki niso pridna, so pa itak že tam.

Zelo pridni otroci gredo za nagrado s starši na morje, njihovi manj pridni vrstniki se imajo pa na taborjenju za kazen zelo prijetno. Nagrajujejo tudi študente. Najbolj pridni dobijo pri študentskem servisu fizična dela, manj pridnim pa itak pošljejo očetje.

Najbolj pridni študentje — za nagrado — lahko po diplomi še nekaj let počivajo, ker itak ne

dobe službe. Za nagrado jo lahko odrinejo na tuje.

Tisti, ki morebiti službo le staknejo — so nagrajani po učinku. Če upoštevamo, da je splošni učinek pri nas bolj pri tleh, so nagrajani v vsakem primeru kar dobro.

Občani, ki plačujejo posojilo za ceste, samoprispevek in vse ostale prispevke, se za nagrado smejo voziti po cestah (v skladu z novim prometnim režimom), lahko pa čakajo na prvo nagrado — premijo, da bodo dobili za svojega otroka prostor v vrtcu. V tem čakanju pa jim je v oporo nagrada vseh nagrad — stara mama.

Te, poslednje, pa nima vsak. Vsak si je tudi ni zaslužil.

* * *

— Lojze, pravijo, da si postal copata, ko si se oženil.

— No, to ravno ne. Zdaj sem pomivalni stroj . . .

* * *

— Draga, bi se poročila z menoj?

— Ne. Toda vedno bom občudovala tvoj okus.

* * *

— Očka, kaj jedo levi?

— Kar ulovijo.

— In če nič ne ulovijo?

— Potem pa kaj drugega.

* * *

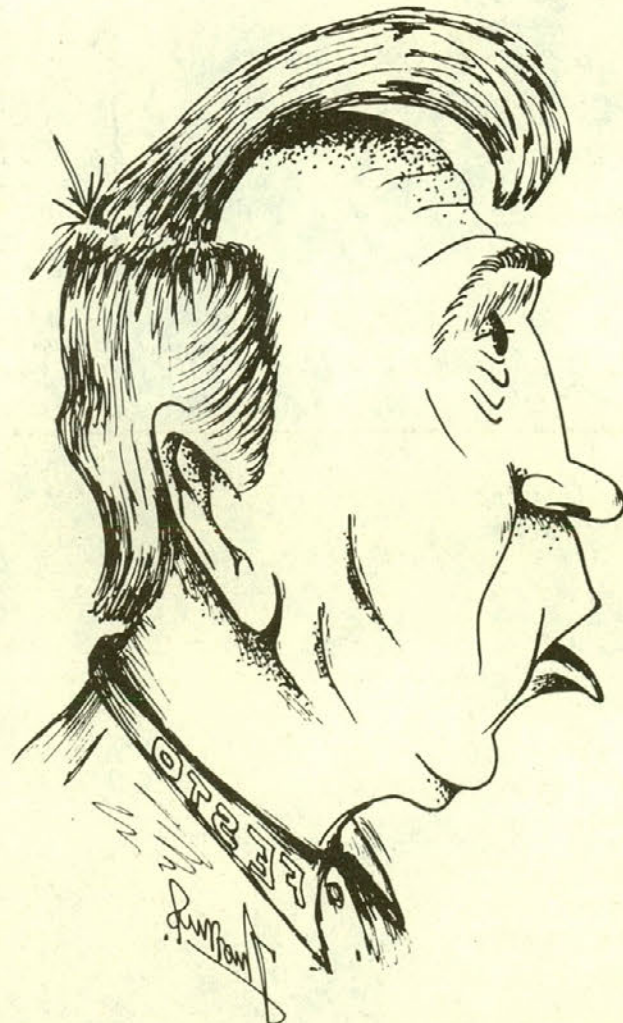
— Moram ti povedati, da sem danes videla tvojega moža, ko se je na Bledu sprehajal z lepim dekletom pod roko.

— Kaj pa si pričakovala od lepega, mladega moža? Da bo imel v rokah kanglico in lopatko za pesek?

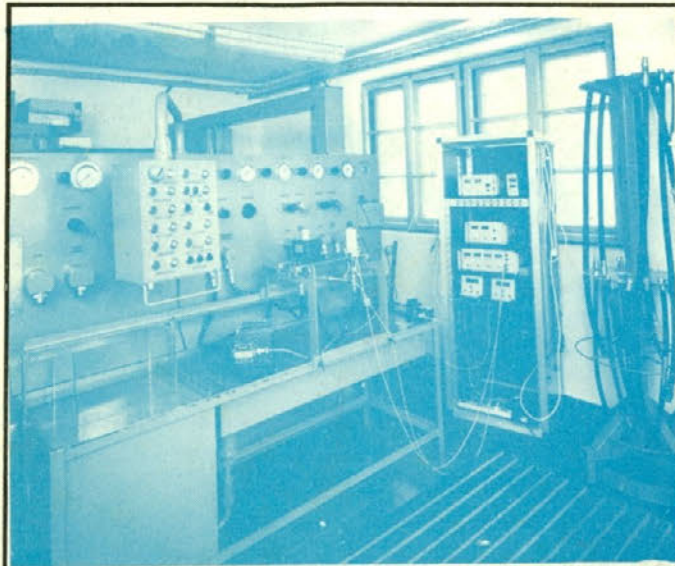
* * *

— Mihec, če boše tepel sestrico, po kosilu ne boš dobil torte.

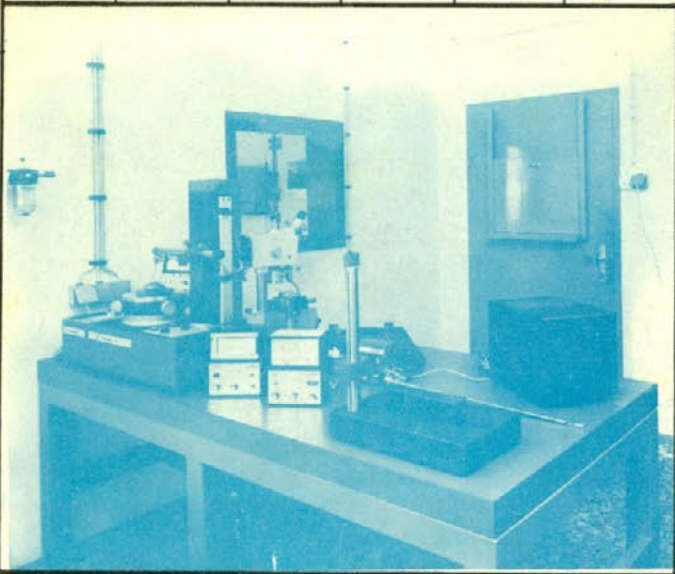
— Prav, jo bom pa po kosilu . . .

KRIŽANKA

	KONICA	KONJSKI TEK	OBDOBJE VEK	IME v PAPEŽEV PREGOVOR
KDOR ODIRA				
TOVARNA SIRA V BJELOVARU				
DEL ZGRADBE				

SESTAVIL C.K.	PRISTANIŠKI DEL ATEN	GRŠKI BOG VOJNE	ANTIČNO IME ZA NOMADSKA LJUDSTVA	TRDITEV		TEKOCIŃA KOT PRE- NOSNIK ENERGIJE	ST. SLOVAN BOGINJA POMLADI
LOVNICA					FERDO VESEL		
PREBIVALKE EVROPSKIH VELIKO STO- LEČE OGLEDALO					LESKOVAC NAJIM. ENOTA FIZIK. KOLIČIN		
			ITALIJA		MESTO V BAČKI STANOVANJE PRENOSIŠČE		
				KNIN		ZNAMENITI HRIB NAD TOPLO V SUMADIJI	v Z. IME
				VERTICAL TAKE OFF AND LANDING OČE			
			NEM. IZUHTELJ				
			KALIJ KILOMETER	ANTON ASKERC ZNAČAJ		POSLOVNA ENOTA TO (SHRV.)	
							HRVAŠKA INDUSTRIJA NAFTE
					ELEKTRONI ŠTEVNIK		
						ANDREJ NAHTIČAL	
						KALCIJ	

„Kladivar“ je glasilo KLADIVARJA, tovarne elementov za avtomatizacijo Žiri, Industrijska c. 2. Glasilo KLADIVAR izhaja vsake tri mesece.

Ureja ga odbor za obveščanje: Ciril Kacin – glavni urednik, Brane Šubic – odgovorni urednik, Jure Možina – tehnični urednik, karikature, Stana Gantar – mladinska stran, Ernest Kavčič – foto, Tinca Gantar – administrator, Julijana Leskovec – predsednik.

Tisk: Prepisovanje in razmnoževanje, Edvard Usenik, Kadilnikova 8, Ljubljana, v nakladi 450 izvodov.

Na podlagi mnenja sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 z dne 15. 8. 1979 je glasilo oproščeno temeljnega prometnega davka.

LOKALNI KVIZ

– Kaj bo naslednje leto na tem mestu???

1. nagrada: NOVOLETNA JELKA